

SZULTÁN-FORRÁS

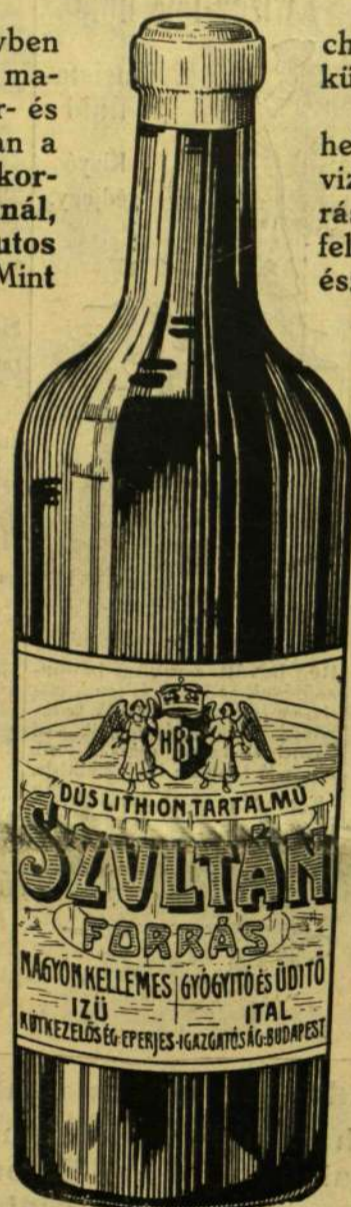
Sárosmegye Singlér községében, Eperjestől két órányira; kies fekvésben, gazdag és fenyves közepette, 657 méter a tenger színe felett.

A SZULTÁN-FORRÁS vizét 1909. évben dr. Weiser István fővegyszer, főiskolai magántanár vizsgálta. A Szultánvíz bőr- és dús lithion-tartalmánál fogva páratlan a vese- és hólyagbajok ellen. Cukorbetegségeknek, csúzos bántalmaknál, továbbá a légző- és emésztő-szervek hurutos bajainak gyógyítására kiválóan alkalmas. Mint húgyhajtó és húgysavoldó gyors és sikeres hatásánál fogva egyedülálló az egész kontinensen. A bilini, feschingeni, preblau, radeini hasonló külföldi gyógyvizek hatás tekintetében elmaradnak a Szultán-forrás vize mellett. Nincs kellemetlen mellékíze. Az orvosok hólyag- és vesebántalmaknál mint páratlanul álló szert rendelik. Külföldi exportra fényesen bevált és már ma több külföldi városban elismerik gyógyhatását. Tiszta, kellemes ízű, természetes szén-savdús, állandó összetételű. Steril-csiramentes és a már palackozott víz sem tartalmaz pathogen baktériumokat. A Szultán-forrás nemcsak páratlan gyógyvíz, de kellemes ízű és csiramentesenél fogva a legalkalmasabb élvezeti ital és egyúttal óvszer a vízzel terjeszhető fertőző betegségek ellen. A forrás vezetősége ez okból a hygienikus viszonyoknak megfelelő óriási töltőházat épített. Kiemelendő, hogy a Szultán lithion-gyógyforrás vállalat tulajdonosai, Holénia Béla, Huszár Béla és Weinberg Gyula urak ennek az elsőrangú élvezeti és gyógyvíznek bel- és külföldi elterjesztése által közgazdasági szempontból is elismerésre méltó tevékenységet fejtenek ki, amennyiben a hazánk felső vidékén amúgy is határtalan mérvet öltött kivándorlást korlátozzák azáltal, hogy számos munkakereső embernek állandó foglalkozást nyújtanak. A kormány által a XVI-ik nemzetközi orvosi kongresszus külföldi kormányképviselői tiszteletére a Park-Klubban adott fényes estélyen is kizárólag a Szultán-forrás vizét szolgálták fel és ez alkalomból előkelő napilapjaink: Az Ujság, a Budapesti Hírlap, a Pesti Hírlap, a Pester Lloyd stb. kivétel nélkül igen elismerőleg emlékeztek meg a Szultán-forrás páratlanul álló termékéről.

Az alábbiakban közlünk a) dr. Pálffy Mór, a Magy. Kir. Földtani Intézet főgeológusának véleményét, akit messze, hazánk határain túl is mint kitűnő tudóst ismernek; b) dr. Weiser István kir. fővegyszer, főiskolai magántanár elemzését.

a) GEOLÓGIAI ÉS HYDROLÓGIAI VÉLEMÉNY.

„A singléri völgy mentén halad végig a vetődési vonal, amely vonalon a föld mélyéből feltör a szénsav-gáz. E szénsav-gáz a vetődési vonal mentén telíti a fennebb említett idősebb képződményektől összegyűjtött vizet és a szénsavval telített víz a (vele érintkező) kőzetekből kioldja azokat a gyógyító hatású ásványi anyagokat, amiket a



chemiai elemzés kimutatott, a Szultán-forrásban különösen a tekintélyes mennyiségű lithiumot.

E vetődési vonal mentén a singléri völgyben két helyen törnek fel a szénsav-gázzal ily módon telített vizek. Egyik a Singlér községben levő Szultán-forrás, mely a Singlér patak hordalékán át fakad a felületre, a másik ettől körülbelül 1000 méterre északra Szinyelipóc község határában a Salvator és a környékén levő források, amelyek nagy-kiterjedésű lép közepette jutnak a felületre. Látható tehát a hydrologiai és geológiai viszonyok ezen leírásából, hogy úgy a singléri forrásnak, mint a Salvator-forrásnak teljesen ugyanaz a képződési módja s minthogy a szénsavval telített víz mindkét forrásnál hasonló képződményekkel érintkezik, a vízben oldott anyagoknak is hasonlóknak kell lenniük. És tényleg, ha a két forrás chemiai elemzését összehasonlítjuk, feltűnő a megegyezés, sőt az egyes alkotórészek mennyisége is nagyon közel áll egymáshoz. A Szultán-forrásnak annyiban előnyösebb a helyzete, hogy az a singléri patak hordalékán közepette fakad és lép nincsen körülötte. A tapasztalás ugyanis azt mutatja, hogy majd mindenik szénsavas víz, amelynek közelében lápos területek vannak, esőzés vagy hóolvadás után jodoformszagú. A jodofornak vagy ahhoz hasonló vegyületeknek képződése még nincsen kellőleg tanulmányozva, de alighanem a lápos területen szénsav vagy szénsavas víz jelenlétében végbenő oxydatiós folyamatoknak kell tulajdonítanunk... stb. Budapest, 1908 november hó 11-én. Dr. Pálffy Mór, a Magy. Kir. Földtani Intézet főgeológusa.

b) A SINGLÉRI SZULTÁN-FORRÁS ANALYSE.

Physikai vizsgálat:

A forrás hőmérséklete ... 7.5° C. A víz fagyáspontja ... 0.118° C.
A víz fajsúlya ... 1.0023 Osmosis nyomása ... 1.430 atm.
Elektromos vezetőképessége ... 0.002370 1, Ohm cm.

Chemiai vizsgálat:

10,000 cm ³ vízben		gramm egyenérték		százalék	
Calcium	Ca	3.920	0.1959	1/2 Ca	61.51
Magnesium	Mg	0.870	0.0714	1/2 Mg	22.43
Natrium	Na	1.046	0.0454	Na	14.25
Kalium	K	0.139	0.0036	K	1.11
Lithium	Li	0.0158	0.0022	Li	0.70
Sulfát	SO ₄	1.683	0.0350	1/2 SO ₄	10.99
Chlor	Cl	0.458	0.0129	Cl	4.06
Borsav	B ₂ O ₃	0.042	0.0005	1/2 B ₂ O ₃	0.16
Hydroc.	H CO ₂	16.479	0.2701	H CO ₂	84.79
Szénsav	CO ₂	15.210	0.6910		
Kovász	SiO ₂	0.660	0.0219		
Timföld	Al ₂ O ₃	0.084	0.0493		

Összes szénsav (CO₂) = 27.1 gramm 10,000 cm³ vízben.

1908 november 4-én általam személyesen vett vízmintában az összes szilárd maradék mennyisége 1.7090 gr. literenként, egy-két év előtti mintában pedig 1.7160 gr. Ezen adatok, valamint a fenti összetétel alapján a singléri Szultán-forrás vize állandó összetételű, elsőrangú lithium-tartalmú bicarbonatdús ásványvíznek minősítendő. Budapest, 1909. január hó 15-én. Dr. Weiser István, kir. fővegyszer, főiskolai magántanár.

A „MEDICAL PRESS“ című világhírű angol orvosi szaklapnak 1909. évi november hó 10-iki számában egy mindnyájunkat nagyon érdeklő, magyar vonatkozású cikk jelent meg és az a ritka kitüntetés ért minket, hogy e kiváló szaklap vizünkkel részletesen is foglalkozik, s többek között jelzi, hogy a húgysavat oldó magyar ásványvizek között határozottan az úgynevezett Szultán-forrás termékét illeti meg a legelső hely.

A londoni kiállításon a SZULTÁN-FORRÁS vizét kiváló és állandó vegyi összetételéért tüntették ki.

Igazgatóság: Budapest, IV., Kútkezelőség: Eperjes.
Ferenc József-rakpart 22. sz.

Főraktár: WAHLKAMPF ÉS GÖRÖG

ásványvíz-nagykereskedő cég

Budapest, V., Zoltán-utca 11. sz. ■■ Telefon: 42-55.

Franklin-Társulat nyomdája, Budapest, IV., Egyetem-utca 4. szám.



VASÁRNAPI UJSÁG

2. SZ. 1910. (57. ÉVFOLYAM.)

SZERKESZTŐ: HOITSY PÁL. FŐMUNKATÁRS: MIKSZÁTH KÁLMÁN.

BUDAPEST, JANUÁR 9.

Szerkesztőségi iroda: IV. Reáltanoda-utca 5.
Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4.

Egyes szám
Ára 40 fillér.

Előfizetési feltételek: Egész évre — 16 korona.
Félévre — 8 korona.
Negyedévre — 4 korona.

A „Világkrónika“-val negyedévenként 80 fillérrel több.

Külföldi előfizetésekhöz a postailag megadott viteldj is csatolandó.

A SOPRONI ÚJ SZÍNHÁZ.

SOPRON VÁROSA régi kulturális hagyományainak hódolt, mikor egy évvel ezelőtt elhatározta, hogy régi színházát átalakítja. Az átalakítás elkészült s oly gyökeresen ment végbe, hogy tulajdonképpen egész új színháznak tekinthető, a régimiek csak a külső falaiból tartottak meg annyit, a mennyt lehetett, s az új színházat most karácsonyra nyitották meg.

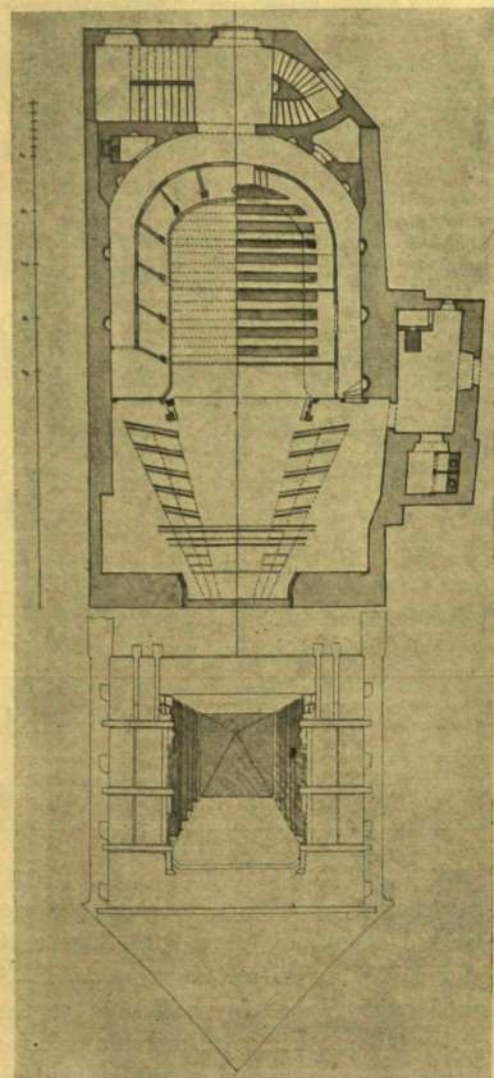
Sopron színházi élete a legrégibbek egyike az országban. A vagyonos és művelt német polgárságban, a Bécsesél s egyéb nyugati or-

szágokkal való érintkezés, a virágzó gazdasági élet, a művelődést meggyökereztető iskolák már a XVIII-ik század közepén fölébressztették a színházi törekvéseket. 1769-ben már állandó színházat létesítettek. Természetesen német színház volt, az akkori német színpad műsorával, a bécsi színház hatása alatt. De az első egyike volt az országban, — csak Pozsonynak volt előbb színháza. A régi soproni színház 1834-ben leégett s 1841-ben építettek helyébe újat, azt, a melynek helyébe a mai került. Ez a színház is a német színház számára épült, de már 1846-ban magyar

színészek is játszottak benne s ettől fogva a németek mellett mind gyakrabban hallatszott magyar szó a soproni színpadon, hogy aztán a legújabb időkben kiszorítsa a németet. Az új színházban már — így határozta a város tanácsa — állandó német szintársulatnak nem lesz helye. S ezt jelképezi a színház külsejével is: magyar stílusban építette fel tervezője, Medgyaszay Benkő István, a ki nemrég a veszprémi színházzal is fényes biznyságát adta rátermettségének s a ki a színházépítő technika terén érdekes és jelentékeny újításokat is megvalósított.



A SOPRONI ÚJ SZÍNHÁZ. — Jelfy Gyula felvétele.



Az 1769-ben épített régi soproni színház alaprajza.

A magyar stílusban épített soproni új színház külseje szinte feltűnően egyszerű. Sima vakolat az egész felület, de a főpárkány igen gazdagon van díszítve alumínium esz-csatornákkal és magyar ornamentikájú barna zománcozott cserepekkel. A sima falfelület díszítik még a könnyed és díszes körvonalú erkélyek, az egészen újszerű vasbeton ablakok és a főhomlokzaton levő nagy színes sgraffitto-kép. A kép, melyet Storno Ferencz soproni festőművész tervezett, a szülő és képzőművészetet, különösen pedig a vigjátékot és tragédiát jellemzi modern technikában.

Az épület mindegyik részén már kívülről látható, mi a rendeltetése. Az előcsarnok és a lépcsők része a legalacsonyabb, már magasabban emelkedik ki a nézőtér görbült teteje, a mely mögött még magasabbra nyúlik a színpad teteje. Az öltözők része ismét alacsonyabb, ugyesen elrendezett kis ablakokkal. A színpadi épületrész óriási felületű csupasz falában megmaradt a régi színház s a bejárónál is felhasználta a művész a régi színház dór oszloptörzseit is, melyeket azonban az új stílusnak megfelelően átalakított. Ezek az oszlopokon, melyek nagy erkélyt tartanak, vasbetonból való oszlopfékek vannak.

Az oszlopos főbejárónál három ajtó vezet be a színházba, melyek közül a középső a földszinti előcsarnokba nyílik, míg a két szélső a II. emeleti erkélyre és a karzatra vezető lépcsőkre nyitja meg az utat. A színház oldalán is két-két ajtó vezet be a földszinti tágas előcsarnokba, a honnan négy ajtón át jutunk a két oldalról páholyosra övezett nézőtérre, mely kétemeletnyi magas és mind a két emeletén a régi középpáholyok helyén tágas erkélyek vannak. A drágább helyekre igyekvő közönség a földszinti előcsarnokban gyülekezik és a ruhatár elhagyása után vagy közvetlenül a földszintre, vagy a csarnokból nyíló lépcsőkön át az I. emeleti társalgóba jut. Ide torkollik a II. emeleti páholyok lépcsője is. A karzat közönsége más bejárón át az előcsarnokból kerül ki a földszintre, a honnan lépcsőkön jut fel egyenesen a II. emeleti előcsarnokba. Mindezek a lépcsők kétoldalt, de csak egy-egy lépcsőházban vannak, a mi egészen új elrendezés.

A nézőtér egészen eltér a megszokott sab-

lonos aranyozott díszítésektől és nyugodt egyszerűségével hat. Minden egyes páholy környéke külön kis ívvel kanyarodik, úgy, hogy kényelmesen ülhet mögöttük a néző. A mennyezet minden festmény és szobrászmunka nélkül, egyszerű gipszszel van vakolva és a szellőző nyílások gazdag magyaros ornamentikával vannak kiképezve. Ezeket körülölel az üvegfüzérékből összeállított villamos mennyezetvilágítás, melynek számos villamos lámpája pazar fényt áraszt a nézőtérre. A világításnak ez az ügyes elrendezése nemcsak a fényhatást emeli, hanem a könnyűség hatását is kelti, mert nincs benne sötét érzetűség, a mi az egész nézőtérre nézve tenné és foltokat okozna a megvilágításban. Ezenkívül minden egyes páholyban is van egy-egy villamos körte.

A nézőtér színe az eddigi sablonos bordó szín helyett rozsdabarna, mely felfelé mindinkább világosodik, míg végre a mennyezet úgyszólván egészen fehér.

A jó látást illetően igen sikerülten van az új színház nézőtere építve. Még a legkedvezetlenebb helyekről is igen jól lehet látni. Az akusztika, Medgyaszay rendszere szerint, a kettős tetőfelület által, mely mintegy a hegedű szekrényének felel meg, bámulatosan légy és a legalkalmasabb hangokat is hallhatóvá teszi még a legtávolabb helyeken is.

Az alsó színpad súlyosztói alatt van a központi gőzfűtés helyisége, a honnan az egész színház egyszerre fűthető és szellőztethető. Öltözőkkel is bőven el van látva a színház, még a vendégművészekről sem feledkeztek meg, a kiknek külön öltözők állanak rendelkezésükre. Az öltöző-szobák elég tágasak s mindegyikben van vízvezeték. Az öltözői részben van a gondnok kétszobás lakása, az igazgatói iroda, a nappali pénztár, a szabó, kellékes szobája, a könyvtár és egyéb raktárak.

Megfelelő számú kijárókról is gondoskodott a tervező. Külön kijárók vannak minden helyről kétoldalt ki a szabadba. Igen ügyesen nyert megoldást a zenekar elhelyezése is. A mélyített zenekarból két oldalon teljesen különálló egyenes folyosón juthatnak ki a zenészek. Az új színházban 900 embernek van helye. Építése körülbelül 250,000 koronába került.

AZ ELJÁTSZOTT ÖREGSÉG.

A hogy nőnek az árnyak,
A hogy fogynak az esték,
Ugy fáj jobban és jobban
Az eljátszott öregség.

Ez az én két vén szemem
Habár sok szépet látott,
Mosolygós öreg úrként
Nem látja a világot.

Nem fogok boesánattal,
Vig arczal tudnókölöni
S fiatal vétek fölött
Pálczát tréfásan törni.

Emlékeznék se fogok
Kedvesen zsörtölődve
Ősz hajjal, piros arczal
A régi jó időkre.

Heves, ál ifjúsággal,
Oh, ezerszer jaj nekem,
Mégültem jövő magam,
Az én szép öregségem.

A hogy nőnek az árnyak,
A hogy fogynak az esték,
Ugy fáj jobban és jobban
Az eljátszott öregség.

Ady Endre.

FAKÓ RITMUSOK.

Rózsák, hajoltan reszketők, fehérek!
— Már semmitse kérdek! —
— Most egyszerű, nyiltsemű minden, ugye?
Hogy majd keseredik illata, fakul a színe,
Tudja előre a virág. Csoda nincsen!

Oly bőles a virág és oly egyszerű minden! —
Néma rózsák, fehérek!

— Mégis pirulón, felszegen vágynám nyulni ma értek,
Hogy mondhasa egy halk mosoly: «Akárcsak egy leány!»

Lyányos, lehajtott, halvány rózsafők!

Ki méri az időt?

— — — Tán dús örökmet még őrzi az élet?

Tán kiadta a részem vagy busásan ígért? —

Mim van, a mit veszthetek, hogy vesztelné féljek,

Egy kivirult lehetőségért, — egy pillanatért? —

Mi jussom — — — hogy ép ilyen esőkre várok,

A hogy az ajkam illet egy virágot?

Fátylas lehetőségek! — Szent, tömjénzagu rózsák!

Egy templombhajón át

Szállt egykor e hervatag illat, — s száll ma felém.

Ama májusi este, — az a Mária-ének, —

Várón lehajtott leányfejek; közöttük én,

Fojtott imám, szűz titkom, akkori lelkem. — Oh élet,

Csúf, zagya évek! — Láng, füst! Tűl, messze látom-e még

Az ostyát testté bővülni a pap fehér kezét?

— Csak rózsák! Ti téli rózsák, fáradtan pihegők!

Legyen! — Hívom őt! — — —

Mi lesz velünk a jölfűtött szobákban,

Virágok, mitől félünk, — meddig élünk?

Kényszeredet, mimelő illat, — hazátlan,

Tengő üvegház-illúziók; — s végetek, — végünk,

— Távozó ifjúság ez, — mi tudjuk; — reménytelen,

Mint bucsúcsók egy kézre, ha profán szemek figyelnek.

Kaffka Margit.

A KONT-ESET.

— Fantasztikus regény a XXI. századból. —

Irtá Szemeré György. (Folytatás.)

Az örült göggel tért ki a részletes felelet elől, mellbecapta magát:

— Kont, a kemény vitéz vagyok.

A Garay versét nem ismerté Kanut.

— Jó, de mikor született? — okvetetlenkedett a gögös össel.

Kont megcsóválta hatalmas üstökét.

— Hát — s felsőhajtott, — csakugyan igaza volt az én Garay komámnak. Ennyire süllyedt a magyar, hogy vértanúit sem tartja számon!? Csak a lantosok tudnak róluk, azokra pedig fittyet hány a nemzet!

— Ahá, — kiáltott fel az öreg Szentmarjay, vékonyát fogva, hogy a kaczagás ki ne csattanjon a száján. — Uraságod az a Kont, a ki összeesküvést forralt Zsigmond király ellen.

— És — tódította az örült, — a ki ezért a merészségért lefejeztetett... Tehát — konstátálta boldogan, — mégse felejtettetek el, becsapott Garay... De megállj, imposztor — fenyegette meg a jó poétát, — ezért bevádolalak; nem érdelemed meg a harmadik eget.

— Ott találkozott uraságod Garayval? — kérdezte nekibátorodva a sunyi Klimanóczy.

— Ott. Egy rangban voltam vele. Nekem az összeesküvés miatt ötszáz esztendő kellett ahhoz, a mihez neki negyven is elég volt... Hiába, — sóhajtott Kont, — a lantosoknak az egek is kedveznek.

— Bruhaha, — tört ki Kanut akarata ellenére, — hát az égből is van protekció?

— Van. Protekció csak a hetedik égből nincs. Ott, a legfelső fokon, teljes a rény.

De ezt már senki se állotta meg kaczagás nélkül. Kitért a jókedv zivatara: a fényes terem csak úgy harsogott bele. Az urak, vesztükre, megelégedtek róla, hogy örülttel van dolguk.

Kont felpattant, mintha aczélrúgó lökte volna fel és megfenyegette a rovására mulató társaságot.

— Elég legyen a nyiharásásból, mert ütök! A kaszinó urai megszeppentek. (A roham! A roham!) Összeszedték minden tapintatukat, hogy kibékítsék a megvadult bolondot.

— Papa... pardon! — kérlelte hebegve Klimanóczy, — mi nem uraságodon nevetünk, csak a pompás vicceim.

A többiek is mentegődztek, hajlongtak és vigyorogtak neki...

Jó magyar természete volt Kont úrnak; az

udvarlástól egyszeribe úgy lelohadt a mérge, mint az ökröhólyag, a mibe tüt szúrtak.

— Nohát — s fűjt egyet, — tanácslom is, hogy tisztességgel legyetek, ha köztetek vagytok.

— Meglesz... Jók leszünk...

— Akkor, — bökte ki Kont úr s egy nagyot ásított hozzá, — adjatok egy kis gyömbéres bikahúst s egy kupa bort a tetejébe, mert rettenetesen megéheztem útközben... Nem csuda — tette hozzá, — hisz nyolcz milliárd mértföldet utaztam két hajtásra.

— Ha szabad kérdeznem, — kérdezte most már szerényen Szentmarjay, — merre tetszett jönni és honnan?

— Mondtam már egyszer, — hujjantott rá az örült, — hogy a harmadik égből. Mindössze a Saturnuson tartottam stációt.

— És — érdeklődött ugyancsak szerényen Gekszí gróf, — milyen alkalmatosságon méltóztatott utazni?

Kont készséggel válaszolt.

— Letörtem egy darabot egy közeli csillagból és ráültem, de előbb, hogy ne világítson, betakartam az éj legsűrűbb fátyolával.

— Ej-ej, és hol van most az a csillagdarab?

— Ott hagytam, a hol leszállottam, a Rákos mezején. Gondoltam: mit cipeljem az úknokám palotájába, a földön úgyse lehet rajta lovagolni.

— Az ám... És meg tetszett találni az úknokája palotáját?

— Hogyne, hiszen mindentudó szellem voltam mindaddig, a míg a szobájába léptem; csak ott vettem magamra a butító porhüvelyt.

Az urak csak ámulnak-bámulnak. Oly könnyed és biztos volt az örült ember minden felelete, mint a tudósé, a ki úr a tudománya felett. Örült volt, de (azt mindenkinek be kellett látnia) rendszer volt az örületében.

— Persze, — folytatta magától az égi utas, — most már megbántam kissé a komédiát... Ez a fránya gúnya is vágya a hónomat: szűk.

— Ugyan — kérdezte Kanut, csakohogy mondjon valamit, — kitől tetszett a ruhát kapni?

— Az úknokám adta rám, — válaszolt az örült egyszerűen. — Az égből nem csinálnak ruhát.

Kont úrnak, hogy egyszer szóba hozta, egy-



A SZENT MIHÁLY-TEMPLOM.

szerebe tűrhetetlenné lett a frakkja. Addig-addig feszengett benne, míg csakugyan megrepedt a hóna alatt.

— Hál' Istennek! — kapott az alkalmon, — most már legalább levethetem; rongyos ruhában nem járhat Kont vitéz.

Mondván, csakugyan lehányta magáról a frakkot s a Gekszí gróf kezébe nyomta.

— Ne, tedd el valahová...

A fiatal gróf átvette gépiesen, hamarjába az se jutott eszébe, hogy letegye. Csak nézte és nevetett. De egyszerre csak meglátott rajta valamit, a mitől menten befagyott a mosolya.

— Nini, — hadarta elhülve, — ez a frakk csakugyan a Hédery Gábrisé.

— Úgy látszik, — sűgta Kanut a fülébe, — rádragadt a barátunk mániája.

— Az övé, — erősítette Gekszí sápadtan, — egy szabónál dolgoztatunk... jaj!

Torkán akadt a szó, egy székre totytyant.

A cimborák hozzásiettek és körülállották.

— Mi lett?

— A Gá-Gá-Gábris frakkja, — gógogta szegény Gekszí harmadszor is s a foga elkezdett vacogni, mert kirázta a hideg.

— Légy eszedem, — okosította Szentmarjay halkán, — mi következik abból, ha a Gábris frakkja is?

— Az, hogy... ho-ho-hogy bátha csakugyan a Kont inkarnált szelleme!... Igen okosan beszélt... Csak néztek a szemébe... Nem örült az az ember egy csöppet sem.

A cimborák szánakozólag rázogatták a fejüket... Szegény ideges Gekszí, vélték, megkapta az örültséget, mint más az influenzát.

— Ne számárkodjál, — eszelte Kanut, — a józan ész azt mondja, hogy még azon esetre is, ha csakugyan a Gábor ez a frakk, legföljebb ellopta ez az örült csirkefogó.

De már igen benne volt Gekszí gróf a spiritaliztált szent örületében, nem engedett belőle egy jottányit sem.

— Ne-ne-nem, — hebegte, — a Ko-Ko-Kont szelleme.

Az urak összenéztek. Klimanóczy kiszaladt, hogy utána nézzen a mentőknek.

Kont ezenközben megúnta, hogy senki sem foglalkozik vele s hogy sügnak-búgnak a háta megett, megsürgette előbbeni kérését.

— Hát mi lesz azzal a bikahússal? Éhen csak nem veszhetek magyarok között!

Az urak megbiztatták:

— Azonnal Kont úr, a szakács főzi már a bikahúst...

— Mondja csak, kedves ós, — faggatta az örültet a javithatatlan Szentmarjay, — hogy került kegyed az unokájától így egymagában a mi társaságunkba? Miért nem kísérte el kedves úknokája?

— Az nagyon egyszerű, — válaszolt Kont úr készséggel, — az éhség hozott ide. Az úknokám ugyanis kétszer is elájult, mióta megérkeztem. Még talán most is ott hever az asztal alatt. Hát, mondok, keresek magamnak egy vigabb házat, a hol enni is kapok, a he-

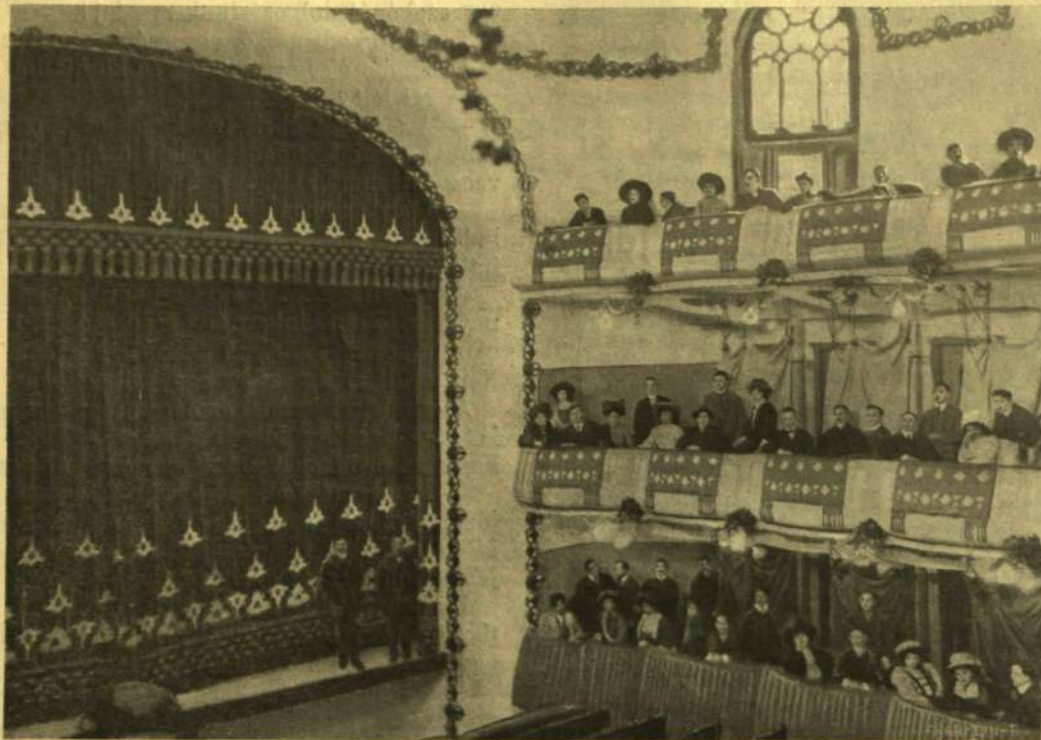


A KOLOSZTOR-UTCA, HÁTTÉRÉBEN A VÁROSTORONYNYAL.



A MEGYERHÁZ-TÉR, OLDALT A KECSKÉSTEMPLOM.

SOPRONI KÉPEK. — Jeltó Gyula felvétele.



AZ ÚJ SZÍNHÁZ BELSEJE.

lyett, hogy elájuljanak tőlem... Ez a ház itt igen ki volt világítva, mondok, e helyt valami áldomást tarthat a gazda, jutni fog belőle nekem is.

Szőrnű gyanú czikázott át a Kanut agyvelején... Héderi elájult az örült szerint (még most is ott fekszik az asztal alatt). Mitől ajúlhatott volna el? Nyilván leütötte az örült... (Ezzel megkerült a frakkérdés kulcsa is.)

— Urak, — jelentette ki magából kikelve, — én szaladok a Héderi-palotába. Ki tudja, mi történt Gáborral?

A Kanut fejében megfogant gyanú egyszeribe végigvonaglott az egész társaság lelkén. Hiába állította az örült:

— Nincs a gyereknek kutyabaja se, csak elszédült, mint az egynapos liba.

Az urak most már beszűntették úgy a félelmet, mint a kedélyeskedést; idegenül, gyűlölettel néztek az ártalmatlannak tartott, de imáron közveszélyesnek bizonyult örült. Kanutnak (mielőtt távozott volna) volt annyi bátorsága, hogy szóra is váltta indulatát.

— Mit csinált a gróffal? — támadt rá Kont úrra. — Bizonyára megütötte!

Kont megbotránkozott az inszinnuáczió.

— Ütötte a manó. A saját úkunokámat csak nem fogom bántani.



A VÁROSHÁZA A VÁROSTORONYNYAL.

következett volna, de ez már nem ment olyan szaporán. Azaz sehogyse ment. Kont úr gyanúra kapott s mint csattogó agyará vadkan a szelindekfalkát, lerázta magáról a két betegápolót.

— Miért akarjátok hátrakötöni a kezemet? — ordította s rázta oroszlánüstökét. — A mai királyotokat nem bántottam én.

Az urak csak dültek-hültek... Kont szerepéhez következetes marad az örült a kényszerzubbony igája alatt is... Jellemes örült, anyai bizonyos!

— Zsigmondot sem ráztam volna meg, — folytatta Kont úr, — ha meg nem sérti vala a nemesei törvényeit s az esküjét, a mit ezekre a törvényekre tett. De megsértette!... Én nem tettem egyebet, teljesítettem legszentebb kötelességemet. S vértanúhalált haltam a hazámért... Azt hittem, — folytatta szenvedelemmel, — sárkányok fognak támadni minden véreseppemből és ime, azt kell látnom, hogy mulyák vagytok; a helyett, hogy megrázná szíveteket az ősi virtus csak a nevem említésére is, másodszer is vérpadra akartok hurcolni egy ötszáz évvel ezelőtt elkövetett hősi tettemért. Dicső nemzetiségnek törpe ivadéka, — fejezte be, — tányérnyalók: fogadjátok megvetésemet!...

A döbbenet mély esendje állott be a Kont szavai nyomán. Alakja a kényszerzubbony idétlen szabása ellenére is főségesen domborodott ki a csoportképből, csakugyan mint egy an-

A RÉGI SZÍNHÁZ, MELYBŐL AZ ÚJAT ÉPÍTETTÉK.
A SOPRONI ÚJ SZÍNHÁZ. — Jelfy Gyula félvételei.

— Akkor mitől ajúlt el?

Kontnak nem volt ideje felelni. A lépcsőházból súlyos lépések kongása hallatszott be a terembe s egy parancsoló hang harsány rendelkezése.

Az urak föléleztek... Végre megérkeztek a mentők. Legfőbb ideje volt!

Csakugyan! Nyílt az ajtó s megjelent benne a Klimanóczy feje.

— A mentők! — kiabálta be társainak, aztán visszakapta a fejét, hogy előrebocsássa az egyesület embereit... Négyen voltak. Tagbaszakadt, markos legények. Velük jött az orvos is.

Elsőnek ő lépett be. Hóna alatt ott fityegett a kényszerzubbony.

A fogdmegek körülfojták főnöküket. A kaszinótagok borzalommal vegyes érdeklődéssel néztek elébe a lefülelési műveletnek.

Az orvos ravaszul, szép szóval kezdte:

— Kedves uram, — szólította meg az örült, — önön nincs kabát... Szabad egygel megkínálnom? Ez épen passzolna önre.

Az örült általános meglepetésre, első szóra elfogadta a kínált kényszerzubbonyt. Még oda is tartotta karjait a fogdmegeknek, hogy megkönnyítse a dolgukat.

— Zsupsz! — A két markos legény egykettőre belerázta a beteget a szomorú zubbonyba. Most már a kabátújjak hátrakötése

tik veretű hős sziluetteje. Feje kevélyen hátracsuklott, szeme szinte szikrázott az elszántság tüzeiben.

Az orvos hozzálépett.

— Tévedni tetszik, — csönnesítette betegét, — nem vérpadról van itt szó, inkább javát akarjuk uraságodnak; ápolni, szeretni fogjuk, mert beteg.

— Beteg a menyörgős ménkű! — szitkozódott Kont úr. — Ismerem én már — folytatta, — ezeket a jámbor fogásokat. Be akartok csapni, hogy könnyebb legyen a dolgotok, mert tudjátok, hogy Kont vitéz ingyen nem adja meg magát! Atlátok a szitán!

Az orvos nem okoskodott tovább. Megadta a jelt a négy emberének.

— Rajta!

A fogdmegek rávetették magukat az örülte. Ki a kezét, ki a lábát, ki a nyakát kapta el. De hajna, nem használt az erőlködésük semmit. Kont úr egyet pördült a sarkán s úgy széjjelhányta elszánt támadóit, hogy alig lehetett őket összeszedni az asztalok és kanapék alól.

Felséges látvány volt. Az uraknak meghűlt a vérék. Az orvos bámulatában szinte elvesztette ítélőképességét.

— Ez nem emberi erő, — motyogta. — Ilyen embert nem szül mai anya.



GRÓF SZÉCHENYI ISTVÁN SZOBRA.

— Hát magyarul, — biztatta Kont úr, — csak sebesen, mert irtó éhes vagyok.

Héderi Gabris pózba vágta magát a társaság előtt.

— Uraim, — fogott a beszédbe illő czerimóniával, — van szerencsém nektek bemutatni úkapámat, Héderi illetve hédervári Kont vitézt. Emelgetek előtte kalapot, vagy miután nincs kalap a fejetenek, hajtsatok neki térdet. Tekintve, hogy vértanúhalált halt éretünk, ez a tisztelet sem lesz neki sok.

Az uraknak (már amúgy is odáig voltak a kiállott izgalmaktól) végkép összezavarodott az eszük. (Ime, Geksz után Gábrist is megörjítette az örült!) Térdet természetesen nem hajtott senki sem. Tátott szájjal, sápadtan lesték a Gábor gróf további szavait.

— Mint látom, — folytatta ez, — meg vagytok döbbenve. Nem esuda. Magam sem lehettem elkészülve arra a nagy megtiszteltetésre, a melyben az egék engem, az egész hazát, boldogult úkapám szellemének reinkarnálása által részesítették.

— Hát nem is a te szép szemédért jöttem le, — szólt közbe Kont úr, — hanem mert a hazára hivatkoztál. Gondoltam: ha csakugyan veszélyben a haza, lejövök közéték emberi formában, hogy ne csak tanácsos, tettel is szolgáljam a szent ügyet.



A KULTUR-PALOTA. (Schaumburg-Lippe herceg volt nyaralója.)

— Hát — szólt s újabb támadáshoz gyürközött Kont vitéz — nem is mai anya szült engem. Ha még most se hiszitek, bebizonyítom nektek másképen is.

Alig ejtette ki a fenyegetést, forgószélnél sebesebben, a saját ingénél fehérebben, égnek meredő hajjal, nyakkendőtelenül egy czingár kis alak viharzott be a társaságba.

— Urrak! — kiabálta magából kikelve, — megjött az úkapám.

A kaszinótagoknak most már csakugyan elállott a léleketük...

— Csakhogy itt vagy végre! — üdvözölte Kont úr az ujonnan érkezett urat. — Ez a hitvány had erővel vérpadra akart czipelni.

Héderi Kont Gábor gróf (ő volt a megrémült kis alak) majd hanyattesett, midőn meglátta Kont urat a kényszerzubbonyban.

— Az Istenért, — hápogta, — vegyétek le róla a kényszerzubbonyt!... Bocsnat úkapa, — mentegetődzött, összetett kézzel az örülthöz lépve, — egy végzetes tévedésbe estek az urak: nem tudhatták, hogy az úkapámmal van dolguk.

Azzal leránczígálta Kont úrról a kényszerzubbonyt.

— Hát nem akartok felakasztani? — kérdezte Kont úr lelohadván.

— Nem, nem, nem, — állította az úkunokája, — majd megmagyarázom nektek az esetet...

A KASZINÓ ÉPÜLETE.
SOPRONI KÉPEK. — Jelfy Gyula félvételei.

— Állott légy érte, úkapám! — zengedezte Gábris gróf, majd így folytatta fölvilágosításait:

— Az asztalkám mellett ülök és elmélyedek; hívom a szellemeket: a jó angyalt és az úkapámát. Az asztalka rögtön reagál; elkezd ugrálni, irni... Nemsokára *transzba* esem. A jó angyal és úkapám közvetlenül beszélgetnek velem. Oda vagyok az áhitattól. Mint rendszeren, arra kérem úkapámát, segítsen ezen az árva nemzeten; adjon valami honmentő tanácsot, hiszen az, a ki meghalt a hazájáért, el nem felejthette azt az egekben sem.

Nagyot fúj Gábris, aztán újra felvette beszéde fonálát:

— És ime, dicső elődöm meghallgatta forró könyörgésemet. Többet tett, mint a mennyit kértem tőle... «Várj, — üzent le az égből, — felveszem régi porhüvelyemet és leszállok hozzátok személyesen, csak valami gunyáról gondoskodjál, mert itt az égben nincs szabó.» Mondván, a másik pillanatban már lent is volt az úkapám... Persze elájultam a meghatottságtól... De hamarosan felcsudtam. Az a gondolat, hogy úkapám nem fog felöltözöködni tudni: a kétségbeesés megedzette idegeimet... Am — vallotta be Gábris, — csak addig tartott a lelki erőm, a meddig el nem készültem úkapám toalettjével. Akkor újra elájultam az asztal alá s ott voltam, valameddig fel nem locsolt a komornyikom... Első dologom volt — folytatta előadó, — megkérdezni tőle, hol az úkapám? Rettenetes pánik fogott el az eltűnése miatt. Kiszaladtam az utcára, mint egy örült, kérdezősködtem, futkostam, míg végre, hála a magyarok Istenének, megtaláltam köztetek...

— Ehes voltam, azért szöktem el, — világosította fel Kont vitéz aggodó ivadékát.

... Geksz gróf, hogy agyáról (a Gábris előadása folytán) elszólt a homály, egyszerűbe meggyógyult. Helyette azonban a többi úr betegedett meg, mint a kiknek agyveleje még nem érkezett megemészteni a csudát.

A Kont biztos magatartása, a frakk megvilágított eredete, a Hédergy előadása, melynek minden egyes szava összhangba volt hozható az örültnek vélt idegen állításával: olyan perspektívát állított az urak szeme elé, a melytől megzsibadtak az érzékek és felborult az ítélőképesség egyensúlya.

Száz kérdés kavart össze az elmék homályában: Csuda történt-e csakugyan, vagy megörült Hédergy Gábor is? De akkor hogy került össze a két örült? Mi úton jutott az idegen a Gábris frakkjához? És mikép fejthető meg, hogy a két örült állításai teljesen fedezik egymást?... Vagy nem is örültek? Összebeszéltek? Csaltak? Vagy valaki harmadik személy szuggesztív hatalma fűzött velük rémes játékokat?... Aztán mikép magyarázható meg az idegen emberfeletti fizikumja, aczélkarja, négy ápolót megsegyenítő ereje? Hogyan kevély, antik mozdulatai? Nyilt tekintete? Hangjának őszintesége, szenvedelme, midőn másodszori vérpadra hurczoltatása ellen tiltakozott?

A józan ész a Kontok javára billentette volna a mérleget, ha a csudának precedense lett volna a földön. De abban (bár Hédergy három példát is tudott rá) senki se hitt. Ilyenformán megbukott a józan ész, az urak képtelenek voltak a megfoghatatlant valónak elfogadni: a csuda nem csuda, csak a véletlenek csudálatos végzetes összejárása; Kont valami svindler akrobata, a ki *megbabonázta* Hédergyt, mert az csak mégse lehet, hogy egy máltai lovag roszhíszeműleg csaljon.

Ez hát rendben lett volna, a kérdés most már csak az volt: mitévők legyenek az urak? Kiadják-e a szélhámosot a mentőknek, vagy elzárassák őt? Avagy egyszerűen kilökdéik az utcára?

Mindegyik eszmének meg volt a maga bibije. A kilökés, a vasgyűrő roppant erejénél fogva, aligha lett volna foganatosítható. Az elzárásra nem volt elegendő ok. Maradt volna az örülték háza, de az ellen meg Hédergy tiltakozott... Vagy őt is a svindler mellé csukassák, ha okvetetlenkedik?...

A kaszinótagok összesüggött-büggött, tanácskoztak, veszekedtek, s végre is abban állapodtak meg, hogy meg kell esznelni Hédergyt: ne górdítsen akadályt az *úkapja megfigyeltetése* elé. Ugyis kieresztik, ha épészünek bizonyul.



Hakki bey, római török nagykövet, kinek felajánlották a nagyvezérséget.

Kapacitálták a kis embert, de az hallani sem akart a *merényletről*.

— Megörültetek? — rikácsolta. — Az én úkapámát, a vértanút örültek közé csukadni! Inkább meghalok...

Az orvos szerencsére tárgyaltanná tette a megindult disputát.

— Méltóságos uraim, — jelentette ki tisztelttel, — jelen esetben, a mániának annál a válfajánál, a melyet az orvosi vélelem betegünkkel szemben megállapít, tüzetesebb megfigyelésre nincs szükség. A diagnózist egyes azonnal konstataható fizikai tünetekből tíz perc alatt is meg lehet állapítani.

Hédergy a haját tépte.

— Nem engedem megvizsgálatni! — kiabálta. — Ez kegyeletlenség! Infámia!

Szerencsére Kont kedélyesebb volt unokájánál.

— Hagyd őket, fiam, — csillapította kedvelt véréit, — hadd vizsgáljon meg a *fizikus*. Elvégre — tette hozzá, — nem csuda, ha örülnek hisznek. Hiszen te is fölfordultál, mikor a szobádba pottyantam. (Azzal az orvoshoz fordult.) Legyen vége a komédiának; szedje elő a birkalapoczkját és rakja meg a tüzet.

Az orvos mosolygott.

— Engedje meg uram, hogy a magam metodusa szerint járjak el.

— Azt se bánom, — mondta Kont.

Az orvos leültette a vitézt, belenézett a szemébe, megütögte a térdkalácsát, itt-ott csipett a nyakán, fülén és egyebütt található gyanús izmain. Felállította, leguggoltatta emberét, tükröt tett a szájába, aztán... megfordult a sarkán, a műveleteinek eredményére idegesen kíváncsi urak felé.

— Nem örült, — jelentette ki siri csendben, — ép és egészséges, mint a makk.



Klobucsár Vilmos tábornag, honvéd főparancsnok, a kit báróvá nevezett ki a király.

Azzal, mint a kinek semmi köze többé az ügyhöz, meghajtotta magát és kivonult embereivel.

Az urak tanácstalanul meredtek utána... Már most mitévők legyenek? Ismét összedugták a fejüket, hogy kitaláljanak valamit.

Hédergy megharagudott a hitetlenségükért.

— Még most is kételkedtek? — fakadt ki idegesen.

Az urak megvonogatták vállukat.

— Úkapa, — fordult Gábris gróf Konthoz, — bizonyítsd be nekik valahogy a személyazonosságodat.

Erre meg Kont úr vonogatta meg a vállát.

— Hogy bizonyítsam be?

— Idézz egy szellemet és tétess vele csudát.

— Ez egy eszme, — helyeselte Kont az ötletet s mindjárt ott állóhelyében megidézte a Garay János szellemét.

— Garay János, kérlek csak egy szóra.

Aztól, a mi ezután történt, kővé vált volna bárki is, nemesak a jelenvolt urak. Az óra megállott; a villamos csillárok kialudtak s egy surrogásszerű nesz támadt a sötétben.

— Itt vagyok! — szólalt meg egy mély, siri hang.

— Tégy valami csudát, — kérte Kont, — mert az urak kételkednek bennem.

— Megteszem, Kont vitéz, — mondta az előbbeni hang s nyomában fűlsiketítő robaj támadt a teremben. Egy pillanat múlva újra kigyúltak a csillárok.

A föld emberei föllelegzettek. Kont büszkén állott a helyén. Hédergy megdicsőült mosolyal ajkán mutatott rá a csudára, a mit Garay János szelleme úkapja kérelmére végbevitt.

— Nézetek oda...

Az urak odanéztek. Már félni se tudtak, annyira elfogódottá tette lelküket az a látvány, a mely szemük elé tárult. A szalon összes butorai tótágast állottak a levegőben: a székek, székecskék, az óra, még a csillár is.

A kaszinó urai akarattuktól megfosztottan, mint álomjárók, szólanul Kont elé járultak, félkörbe állottak és tétlenül hajtottak az immár elismert vértanú előtt.

Az intett nekik, hogy nem kíván ennyi hódot.

— Köszönöm, fiam, — mondta. — De most már egy percig sem várok tovább. — Tette hozzá. — Hol az a bikahús? (Folyt. köv.)

HAKKI BEY.

V. Mehemed szultán, az ifjú-török bizottság kívánsága szerint, Hakki bey római török nagykövetet hívta meg a nagyvezéri állásra. Hakki Ibrahim bey negyvenöt-ötven éves férfi. Nagytehetségű, művelt török, ismeretes szabadelvűségéről, de nem az ifjú-török párt tagjai közül való. A forradalom után alakított első török miniszteriumnak közoktatásügyi minisztere volt, eléggé rövid ideig, aztán római nagykövetté nevezték ki. Rómába utaztatásban Budapestben megállapodott, megfordult a Nemzeti Kaszinóban, meglátogatta régi ismerősét s atyjának, Remzi effendinek barátját, Vámbéry Ármint, s több ismeretséget kötött. Ha elfogadja a nagyvezéri állást, ő lesz az első török nagyvezér, ki a török hódoltság ideje óta Budapesten járt.

NAGY RAGADOZÓINKRÓL.

Irta BÁRSONY ISTVÁN.

Magyarország faunájában az emlősök aránylag kevésbé vannak képviselve. De még ebben is jóval több a ragadozó- és kártevőféle, mint a hasznos. Ha a házi állatokat nem számítjuk (a mint hogy azok csakugyan külön kasztba is valók), akkor a közfoglalomban is ilyenek elismert *hasznos* emlősünk tulajdonképpen csak ötféle van. Ezek: a nyúl, az őz, a szarvas, a dämvad és a zerge. «Hasznos» alatt tudniillik elsősorban és rendszerint az értendő, hogy valamely állat alkalmas arra, hogy tápláléka legyen az embernek. A másfajta hasznosság külön osztályba tartozik; például a vakondé, a mely hasznos azzal, hogy pusztítja a föld alatt levő rovat, gilisztát, férget, s a többi; ámbar káros is lehet, a mikor a kultúrörvényzet gyökerét feldúlja,

kitúrja, táplálékkeresés közben. Igaz, hogy ugyanígy beszélhetnénk a hasznosnak mondott vadak kártételéről is, minthogy valamennyien számottevő kárt tesznek alkalmilag a művelt földeken; kivéve a zergét, a mely igazi kulturterületre a maga jószántából nem is kívánczik; de ezek az emberi táplálkozás céljaira alkalmas *hús-vadak* legalább bizonyosan felhasználhatók erre és a mi a kérdést eldönti: valósággal fel is használtatnak.

Mégis kivétel a vaddisznó, a mely, ámbár kitünő táplálék, azért nem a hasznos, hanem a káros vadak közé számítandó, már legalább a törvény értelmében. Pedig semmivel sem kártevőbb, mint a milyen a szarvas tud lenni; kivált a hol tenyésztik, és így sok van belőle; holott a vaddisznóból számszámra menő konda ma már sehol sincsen, mint a hogy szarvasból az ilyen százon felül levő farka némely területen éppen nem ritkaság.

Az, hogy a cigány megeszi az ürget, mitöbb, a rökát is, nem teszi ezeket az állatokat «hasznosakká». Ellenben a vakond teljesen a szerint hasznos avagy káros, a *hogyan* él; sőt a *hol* él. A mezőkön majd mindig hasznos; a kertekben pedig igen gyakran káros. A gereznája szempontjából a haszna legfeljebb ugyanaz, a mi bármelyik ragadozóé, a mi megint más lapra tartozik.

Az imént felsorolt hasznosokon kívül, a többi emlősünk mind vagy egyenesen ragadozó, vagy legalább is kártevő; kivéve még a feltétlenül hasznos szárnyasgeret, meg a rovarirtó ciczkányt. A károsok gárdája tehát a következő: medve, farkas, hiúz, róka, nyest, nyuszt, menyét, görény, vidra, nyércz, borz, vadmacska, pele, mókus, ürge, poczok, egér, hörség, üregi nyúl és végül a vaddisznó. A földi kutya olyan ritkaság, hogy ezt csak épp emlitem. De se kárát, se hasznát nem tudom.

Mind ezek kártevő vadállatok, s az ember szándékos segítsége nélkül, sőt az ember ellenére, az embernek kárára, esetleg vesztélyére élnek. Számszerint a fajtaik körülbelül a négyeszeresét, vagy akár ötszörösét is teszik a hasznosok számának. Hisz' egyik-másiknak a felsoroltak közül fajtaváltozásai is vannak, mint a mókusnak, a mely van vörös is, fekete is; vagy az egérnek, a melynek egyik válfaja a törpe-egér; a menyétnek, a melyből a hölgyenyét még egyszerűen akkora, mint a közönséges menyét stb. stb.

De nagyon eltérnek tulajdonképpen vett témámtól, ha az összehasonlításban a látszólag csekély eltérések lényeges mivoltát magyarázom. Hisz' most csak nagy ragadozóinkról óhajtok egy — bár helyesülke miatt ugyancsak kisméretű — ismertetést adni.

Nagy ragadozóink — persze magyarországi fogalmak szerint — három van. A hiúz, a farkas és a medve. A sorrendet a szerint vettem így, a hogyan megállapítható a szereplé-



A KÉT ÖSSZEÜTKÖZŐT VONAT.

sök veszedelmessége, még pedig nem éppen csak az ember személyének a szempontjából.

A hiúz a mi ragadozóink közt a legizibb hóhér, a melyet tehát első helyre teszünk. Ezer szerencse, hogy aránylag kevés van belőle, mert a hol csak egyetlen egy pár is jelentkezik és családost alapít, ott egyszerűen isten-tesapává válik mértföldnyire terjedő erdős területeknek is. Az «egy család» alatt mindössze legfeljebb négy egyed értendő. A szülők, meg a kölykek; a melyek nagykorúságukig folyvást tanulókorban vannak az öregek mellett, ámbár a maguk szakállára is igen hamar kezdenek dolgozni.

Egyetlen ilyen hiúz-család sok ezer holdnyi erdőség nemes vadját az utolsó száláig ki bírja irtani, ha ideje van rá; s ennek az időnek éppenséggel nem kell hosszának lennie. Nemcsak az emlősnek kérelhetetlen hóhéra a hiúz, hanem a földön fészkelő szárnyasnak is, a mire rávetetheti magát. Siket- és nyírfajdfészkeknek épp oly gaz pusztítója, mint az őz- és a szarvasállományoknak. Talán a vadkan az egyetlen, a melyet respektál; de a malaczos koczát kíséri és a malaczeit elorozza; magas fatönkökre szökik a sivalkodó malaczezal, a hová a röfögő haragos emse nem bírja követni. Ha aztán a malaczsírás vérbe fulladva elnémul: a buta vadkocza tovább vonul és nem kéri számon hiányzó gyermekét.

A hiúz levág mindent, a mi útjába kerül; az útja pedig mindenütt elvezeti a sziklás szakadékok közt is, a lombos fák ágain is, a



AZ UHERSZKÓI (CSÉHORSZÁGI) VASUTI SZERENCSETLENSÉGRŐL. — Vonat-rozsok és az utasok máihá.

hol meglapulva lesi szákmányát, mint arisztokrata rokona, az afrikai párducz. Féltelen és vérszomjában kiélgeztethetetlen; gyilkolásvágya telhetetlen; ott hagyja a leölt állatot, ha a vért kiszívta; dögre csak akkor megy, ha maga vágta le az élet, de ezt is csak akkor teszi, ha új szákmánya nem akadt azóta, mert a meleg vér mindene. Ma itt van, holnap ott; rendes lakóhelye jóformán nincsen is, vagy csak igen rövid ideig tartja azt meg. Elképzeltetetlenül nagy területeket kóborol össze behúzott karmokkal s így haladtában az egérnél is mesztelenebb tud lenni. Embert ritkán támad meg, de ha rávetemedik, akkor borzasztó. Vérengző kedve szinte csillapíthatatlan és így sokkal többet gyilkol, mint a mennyire szüksége volna. Ez teszi minden más ragadozó legfélelmezbjévé. Tisztán csak hegylakó, és erdei rejtőzhelyeiről csak a leg-ritkább esetben vált ki síkságra, ámbár erre is van eset. Az alföld népe csupán hírből ha ismeri; de a hegylakók közül is kevesnek adatik, hogy színről-színre lássa. A hegyi pásztornép legtöbbet tud róla — a saját tapasztalataiból. No meg egy-egy ritkaságzámba menő szívós hiúzvadász, a ki az egész életét ennek a kis tigrisnek az ildőzésére szánja. Méltán, mert tudunk esetet, a mikor egyetlenegy hiúz egy óvadban gazdag erdőrésznek körülbelül ötven-hatvan darabot tevő állományát vissza-visszatérő gyilkolásaival rövid félév alatt teljesen kiirtotta.

Rögtön a hiúz mellett következik az minden gonoszágával a farkas. Ez az alattomos orv, a mely valaha országserzte ösmeretes volt hazánk területén, a hol épp úgy lakta az alföldi nádasokat és nagyobb erdőket, mint a bérczes felsővidékeket. Hogy mennyire megritkult, azt gondolhatni abból, hogy a Bakony-nak százezer holdat meghaladó területén harmincz év óta egyetlen farkas sincs már. Sőt a mai Bakonynál sokkal vadabb honti hegyekből is legalább ugyanennyi ideje, hogy végképpen eltűnt; pedig ott — József főherczeg ő fensége szerint — valóságos máramarosi jellegű bérczrézletek is vannak. Hanem hát itt már mindenütt sok a mozgás, a zaj, a mit a farkas el nem tűr, ki nem bír. Ő neki vad magány kell, a minő csak ott lehet, a hol ember alig, vagy igen ritkán fordul meg; sőt a hol még meg sem fordulhatott, a minő volt a nagy lápok hozzáférhetetlen világa. Így aztán a kulturához közelebb jutó területekről részint elpusztították, részint maga tűnt el onnan, tovább vándorolva. Farkas-tragédiák már csak a félreeső, elhagyott vidékeken vannak; de hogy máig is vannak, arról a hírlapok közléseiből néha értesülünk. Szerencsére csak kivételesen, télen, zord időben, a különben gyáva farkast az éhség vakmerővé teszi. Olyankor annál gonoszabb, mert többédmagával szeret kóborolni, kirándulni, vadászni, rabolni, gyilkolni. Fálánk s így örökké éhes vadállat a farkas, a



Schmidichen Ódon amatőr-főfotótele.

CSAISUN KINAI HERCEG KISÉRŐIVEL A FIUMEI TORPEDÓ-GYÁRBAN A TORPEDÓ-LANSZIROZÓ CSARNOKBA MEGY, HOGY MEGNÉZZE A TENGERALATTI LÖVEGEK KILÖVÉSÉT.

melynek a telhetetlensége közmondásos. Az erdei vadállományuk épp úgy réme, mint a mezei pásztornépnek. A zsákmányát nem veti meg dögállapotában sem, hanem ha hagy belőle valamit, arra szívesen visszatér; sőt a kitétt dögre is könnyen pályázik, a mit gyakran fizet meg az életével.

Míg a hiúz fészket megtalálni csak a legnagyobb véletlenségből lehet, addig a farkas a beavatottak előtt maga árulja el az otthonát, ámbar nem ilyen ezéllal teszi, a mit tesz.

Tudniillik, a mikor a fiai már el-elkalandoznak a "ház körül", a vén farkas ordítva-böggve jelzi éjjel az érkezését a zsákmánnyal, a mivel ki tudná, honnan jön. Mert a fészke közvetlen közelségében nem szívesen garázdálkodik. Jól tudja, hogy azzal magára vonja a figyelmet. A kárvalott ember keresi a kártevőt s ha ráakad, megtorlást vesz rajta. De hogyan keresse a nagy erdségek mértföldekre nyúló rejtekében? A hol a vén farkas a legjáratlanabb sűrűségek közt és patakmedrekben vonul órákhosszat! A mikor a megfójtott bárányt vagy juhót, malacot stb. odáig czipelte, a hol már a végtelen hallgatás házájában közel van a családi otthona, ott aztán már ő maga sem tart többé veszedelmes meglepetéstől. Megáll, leteszi zsákmányát maga elé és bög. Hosszú, vontatott, bögő ordítással jelzi a fiainak, hogy jön. Azok megértik és felelnek neki. Örvendezve, vigan, gyerek-farkashangon üvöltnek fejére. És ezzel pecsételik meg sorsukat. Mert ha a folyvást éber vadőr, vagy erdész, a ki éppen kint bolyong akkor is, hallja ezt: egyszersmind megtudja belőle, hogy hol, melyik völgyben kell keresni a pokolfajzatait. A hol tehát gyanu lehet arra, hogy farkas tanyázik a környéken, ott — persze csakis addig, a míg a vén farkas maga hordja haza a pecsenyét eseperező magzatainak — a farkasordítás hű utánzásával megszólalásra lehet csábítani a kölykeket, hogy saját magoknak árulóivá váljanak. De mennyi ügyesség és gyakorlat kell ehhez! Különböző kár minden fáradságért, sőt a vad még gyanakvóbbá, óvatosabbá válik. A farkas kiordítás ideje főképpen a nyár első fele, a mikor a kölykek már körülbelül három hónaposak. Olyankor már kezdenek ők is "merni". Éjjel egy kicsit kóborolnak; de még csak közel a tanyájukhoz. A vén farkas épp ezért hívja össze őket. A kiordításnak tehát korábban, de még sem nagyon korán kell történnie, mielőtt az igazi megszólal. Mert az igazi gyakran csak egyszer bög s arra a kölykek nem válaszolnak, csak összesereglenek s éhes örömmel várnak. A eselvetés pedig ezzel be nem érheti. Megfelelő szünet után — úgy tíz perc időközrel — újra kell ordítani, s a türelmetlen kölykek akkor rendszerint felelnek. Azt

hiszik, hogy a szülőjük hívja őket. De a hol két, legfeljebb három ordítás után is csönd van, ott nincs farkasfészek a közelben, föl-téve, hogy a kiordítás egyébiránt jó volt. Így lehet megtudni, hol rendezzük a nagy erdők rengeteg területein is sikerrel a hajtást, farkasra. Főlégség élvezet egy jó farkasordítással várni az éjszakát az ilyen farkaslakta erdőben, s hallgatni a pokoli hangversenyt, a mit a válaszoló kis farkasok rendeznek, miközben sűt a hold a csöndes, beüzüstözött erdségre.

Ma már sokkal kevesebb a farkas Magyarországon, mint ezelőtt csak egy kis emberöltővel is. De azért sok van még a Kárpátokban és Erdély bércezes erdségeiben, sőt a szelidebb fekvésű, de még nagy erdővel és járhatatlan környékkel tarka vármegyékben. A hivatalos adatok arról, hogy hány farkas esik el évenként vadászok kezétől, eléggé hiányosak; mégis több száza teszi a hivatalos kimutatás az elejtett farkasok évi számát. Valamikor a télidőben száznak vagy szekerem utazónak még a sík Alföldön is el kellett készülnie rá, hogy farkassal találkozik; most ellenben már igen ritkán eszi ki a farkas a kéményseprőt a eszímájából, még a felsőbb megyékben is.

A kultura terjedésével kiszorul, elfogy, elpusztul. De odáig még hosszú idő van és a mai generáció egy részének még sok kárt tehet a farkas ott, a hol van.

Vadászani rendszerint hajtókkal, vagy lesben szokás rá. A hol hajtók terelik a vadászok felé, ott a legsűrűbb völgyek alján surran el s így az ilyen katlanok táján van a legjobb állás. A les sokkal kényelmesebb. Ott a kitétt dögre várjuk a farkast; de ha rossz széllel lessük, akkor hiába; már pedig a kóborló farkas minden oldalról meglephet bennünket.

A farkas feltétlen pusztulásra ítelt ragadozó, a melynek mint a magvát sem igyekszünk meghagyni, mint például a magyarországi legnagyobb ragadozónak, a medvének, a mely tulajdonképpen jóval kevésbé káros, mint a farkas.

A medve ugyanis szíves örömet vegetáriánus, a mi a farkas sohasem. A medve, a mikor valami gyümölcse, szamóczája, málnája, stb. van: teljesen be tudja érni e félével; sőt a zöld takarmányt is fogyasztja, más híjján. Így hát az élete nem okvetlenül csak gyilkolásra van berendezve. Ha rákap a legelő nyájra, levág belőle egy-egy darabot, s annál nagyobb lehet a kártétele, mert nagy kifejlett ökröt is könnyen legyűr; a hol pedig teheti, megöli a lapuló szarvasborjút; de már magát a kifejlett erős szarvast s a fűrge özet ugyan-csak ritkán lepheti meg úgy, hogy veszélyes legyen rájuk. A mikor legveszélyesebb lehetne,

nagy hóban, erős télen, akkor ő maga is a barlangjába vonul és ott alszik. Ellenben az örké éber és éhes farkas épen ilyenkor a legkérlelhetlenebb. A szegény elcsigázott vad nyomán haladva, a közelébe jut s aztán kezdődik a borzalmas hajsza, a mikor a szarvas-tehén nehéz súlya alatt beszakad a szironyos hó és az éles jégmorzsa véresre dörzsölök karsu lábszárát, a melyet csak gyöngö szőrözött főd. Ilyenkor még az erős vadkant is lefűleli az összeverődött s együtt vadászó farkasfalka. Ellenben a medve sohasem szövetkezik társas vadászatra, s még ha együtt van is egy pár medve, azt rendszerint szoros családi kötelék okozza. A míg a bocok kicsinyek, addig a him medve is törődik velük; később pedig, ha már a maguk lábán élhetnek, még sokáig kísérik anyjokat, a kiből baj esetén vakmerően elszánt védőt találnak. De seregestől, mint a farkas, a medve soha sincsen. Lakóhelye feltétlenül csak a legelhagyottabb sziklás hegység, s a síkságra legfeljebb igen különös, kivételes esetben vált ki, de akkor is csak a hazájával (a neki való erdős területekkel) határos síkságokra, a melyeken esetleg átvált a másik hegyre, a mint ezt már tapasztalták a megriadt pásztorkok.

Hatalmas ereje aránylag eléggé elfogadható békeszeretettel párosul. Ha őt nem bántják, ő sem támad. Az embert elkerüli és menekül előle. A farkas, erős télen, nagy éhségében, az embert is megtámadja, kivált ha a farkas többmagával van. A medve, a mikor semmi táplálékhoz sem juthat, a barlangjába vonul. Ez pedig éppen az erős tél idején történik. Mások a medve, ha mást nem, hát gyökereket eszik s a mint már említettem, vegetáriánus, tehát nem koplal olyan feltétlenül, mint a zsákmányt nélkülöző farkas, a melyet az éhsége végképen elvadít és vakmerővé tesz.

Legbizonytalanabb tény a hiúz a három közt. Néha egyetlen éjjel garázdálkodik valahol s aztán hetekig nem tudni róla semmit sem. Utána következik a farkas, a mely szintén rengeteg térségeket bír beharangozni, bekalandozni, de mégis hamarabb kerülhet puszkos el. A medvének egyik havasról a másra átváltani semmi; de ha valahol jól érzi magát, akkor ott egy darabig szívesen megmarad, ha mindjárt csak úgy is, hogy hajnalra egy pár mértföldnyire talpal, s aztán este indul vissza oda, a hol zsákmányt remél, mint mostanában a betéri medvék, a melyek heteken át kaptak löpésenyét, hogy egy helyre szokjanak s ott aztán sikeresen lehessen hajtást rendezni rájuk.

Valószínű, hogy a három nagy ragadozó közül a medve él meg majd nálunk legtovább; nemesak azért, mert lakóhelyet még igen-igen sokáig háborítatlan területeken is találhat magának; hanem azért is, mert a legkevesebb oka van embernek arra, hogy őt halálra keresse, üldözze, mint a hiúzt meg a farkast. Hiúzt és farkast kimélni abszurdum. A medve ellenben az ő félreeső szirtes havasain el lehet a nélkül is, hogy igazán tühettelenné váljék. Persze, czukros kenyérkével sohasem fogjuk őt jöltartani; a hol élnek körül, ott, ha tehetjük, elejtjük. De már az is nagy különbség a maczkóságára, ha nem viseltetünk iránta azzal a kiméltelen gyűlölettel, a mivel a farkas és a hiúz iránt. Ez aztán azt is okozza, hogy kevésbé üldözzük. El tudnám képzelni, hogy egyszer valamikor bizonyos fokú kiméltben is lehessen része, mint kiveszőben levő érdekességnek, a mely már csekély számánál fogva sem tehet többé számottevő kárt.

Ma még — alig gondolná olvasóim legtöbbje — medvét is egy pár százat ejtenek el Magyarországon évenként. Minthogy ezt is a hivatalos kimutatások állítják, tehát csupán csak az lehetséges, hogy többet ejtenek el. Olyat is, a miről a kimutatás nem tud.

Igy állunk mai napság hazánk nagy ragadozóival. Minthogy folyvást pusztítjuk őket, folyvást fogynak. Egyszer majd elérjük azt is, a mit Franciaország már régen elért, hogy nem lesz nagy ragadozónk.

De ezt nem a vadászok okozzák. Hisz a vadászat éppen ezekre az óvatos bestiákra rendkívül bizonytalan. Némelyik jó és praktikus vadász esztendőknél át vadászik nagy ragadozóra és alig sikerül neki néhányat el-

ejteni. A vadászat veszedelmeit az óvatos nagy ragadozó könnyen elkerüli. Hisz ha csak úgy csúszik is el a vadász közelében, lövéstávolságnyira, hogy észre nem vették, vagy nem birtuk kellő pillanatban rálőni: már megmenekült, s csak annál vigyázóbbá válik, minthogy okult.

Más módja és útja van az igazi sikernek. Ez az emberi rosszaságnak legkegyetlenebb fajtája: a mérgezés.

Ehhez képest a török is jelentéktelenek. A rendkívül gyanakvó vad a tört is megsejti, elkerüli; kitér előle. De a méreg úgy kínálkodik neki, hogy arról nem sejt, és ez a végzete.

Eddigél a sztrichnin volt a ragadozó állatok halálos veszedelme. Ez a borzasztó méreg, a melyből egy késhegnyivel egy ló tetemét is úgy lehet preparálni, hogy a melyik bandita belekóstol, az menthetetlenül el is pusztul. (Föltéve, hogy a méreg friss, tehát jó és teljes hatású.) A sztrichnines falat nem alkuszik. A melyik vadállat lenyeli, azt néhány másodperc múlva elkezd marezangolni a belső göres. Ott vonaglik a helyszínen, a míg gonosz páráját ki nem adja. Olyan területen, a hol vadászok egy hosszú télen át alig egy tucat rókát birtak löni, azt is sok utánjárással: a sztrichnines falat segítségével a télutó néhány hetében egy pár száz róka került nyúzó kés alá.

De még a sztrichnin is kismiska az új mérgehez, a cziánkálhoz képest, a mely csak mint a vadmérgezésnek az eszköze új, egyébként elég régi rettenetesség.

Csak hogy nem tudtunk eddig úgy bánni vele, hogy a ragadozóvad megköstölhassa. Egy pár évvel ezelőtt ezt is kitalálták. Cacao-vaj kapszulákba tesznek belőle egy pár esőpet s ezt a kapszulát a vad útjába, járása tájékára helyezik. A vajszag csábít s a ragadozó bestia az a csekély kis falatot igazán gyanutlanul veszi fel. De ha csak annyira is megnyomja a nyelvvel, hogy a kapszula szétnyílhat: a belőle kicsurrano egyetlen esőpet cziánkáli a gutaütés hatásával, a villámcsapás erejével öli meg a pákosztos állatot. Még egy lépést sem ér rá tenni. Összeesik és vége.

Azelőtt a sztrichnines dögöt néha felszedték a kóbor cigányok. Baj is lett belőle, nemesak egyszer. Most nem kell ilyen csalogató. Elég egy mogyoronagságú kapszula; azt emberfia meg sem látja más, mint a ki tudja, hol van, hisz' maga tette oda. A ki véletlenül menne arra, legfeljebb szétapósna. Emberre tehát teljesen veszélytelen.

A nagy ragadozó ellenben pusztul tőle, a hogyan hull az őszi légy. A kultura még a méregben is halálos veszedelmök.

Fognak, a míg csak egészen el nem fogynak.



A HAJÓÉPÍTŐ GYÁR TELEPÉN.

KINAIK FIUMÉBAN.

Csaishun kínai császári herceg vezetése alatt mintegy huszonöt tagu bizottság van most tanulmányuton Európában, hogy a Nyugat katonai és haditengerészeti intézményeit tanulmányozza. A kínai küldöttség Olaszországban végzett körúta után Velenczéből december utolsó napján Pólába látogatott el, a hol hadikikötőnk berendezését tekintette meg. Innen az Erzherzog Friedrich csatahajón Fiuméba jöttek a kínai vendégek, a honnan egy napi tartózkodás után Bécsbe folytatták útjukat.

A kínaiakat, minthogy uralkodóházhoz tartozó herceg a vezetőjük, fejedelmi tiszteletadással fogadták. A tanulmányozó társaság egy napi fiumei látogatása alatt megtekintette a Danubius hajóépítőgyár telepét, a Whitehead féle torpedógyárt, a hol a tengeralatti lövegek lanszirozását is bemutatták nekik. Dében a magyar kormány vendégei voltak a kormányzó palotában, a hol tiszteletükre negyven terítékes ebédet adtak. Délután folyamán még a haditengerészeti akadémiát nézték meg s január 1-én este különvonattal Bécsbe utaztak, a hol a király külön kihallgatáson fogadta Csaishun herceget és magasrangú kíséreit.

Az érdekes kínai vendégeknek sok nézője akad Fiumében, a hol jellegzetes nemzeti

viseletükkel, hosszú czopfjukkal keltették föl a kíváncsiak érdeklődését. Az érdeklődés központjában természetesen a fiatal Csaishun herceg állott, a ki jómogása is díszes selyemruházatban jár, fején feszesen koponyájához simuló fekete selyem főveggel, a mely alól hosszan nyulik alá hátán fonatos hajzata. Fővegét a homloka felett mogyoronagságú ragyogó gyémánt ékesíti, a mely így már külsőleg is eléggé megkülönbözteti a többi méltóságoktól, a kiknek rangját a főveg tetejére varrt különböző színű gombok jelzik.

AZ ÉBREDÉS KORSZAKÁRÓL.

A szabadságharc után Haynau és a hadi törvényszékek fékevesztett zsarnoksága, az akasztások, agyonlövészek, bebörtönözések korszaka következett. A nemzet valódi vezetőinek, a Magyarország szabadságáért és alkotmányáért való küzdelemnek leghivatottabb vezérferfiainak részint külföldön az emigrációban voltak, részint vértanuhalt szenvedtek, részint börtönökben raboskodtak. A vezetők nélkül maradt nemzet nagy zömét a zsibadságnak egy neme szállotta meg. Az elnyomott nemzetek általános szökése szerint mindannyian csak a reménységgel, egy jobb jövő reményével bíztatták egymást és magukat.

Hosszú tíz évig tartott ennek az alakatlan, mert jóformán minden reális alapot nélkülöző reménykedésnek a korszaka. Az ország katonailag volt megszállva, a hadi törvényszékek nem szüntek meg, csak szüneteltek, az ország kormányzását a bécsi osztrák kormány irányította és a Bach mindenható osztrák miniszter által szervezett, külföldről behozott és az országban is vállalkozott "Bach-huszárok" vezették a közgazgatást. Minden szabad szó felségvétségbe számba ment, minden egyesülés, minden testületi működés a legszigorúbban meg volt akadályozva. Ilyen viszonyok között a szervezkedésnek, a zsarnokság igája alól való megszabadulásra irányított eszelekvésnek minden módja lehetetlen volt és csak a külső politikai viszonyok alakulásából lehetett a helyzet megváltozását remélni.

Végre 50 év előtt, 1859-ben kitört az olasz háború. Az olasz- és francia egyesült seregekkel szemben az osztrák hadügyi kormány belátta gyengeségét. Iparkodott a seregét növelni, különösen magyar önkénteseket szeretett volna nyerni. Megjelent és minden utca sarkára ki volt ragasztva a magyar ifjúságot a diadalmat elmozdító próklamáció, melyben most már nem Bach Sándor német nyelvű, hanem hízogó magyar szavakkal "hívogatták, csalogatták" a magyar ifjúságot az újont alakított két huszárezredbe. Ezzel egyidejűleg feltámadt egy rég nem látott intézmény. Pest és Buda utcáin megjelent a



A DANUBIUS HAJÓÉPÍTŐ GYÁRBAN.

KINAI KÜLDÖTTSEK FIMUMÉBAN. — Harmath Károly főfotótele.



KISBŐGÓS. — Kaszányi Ödön rajza.

verbunk. Utezhosszant húzták a Rákóczi-indulót, ott táncoltak a verbunkos huszárok, beszélt ám a verbunkos «tiszti úr» is magyarul, de csak a város söpredéke, az akkor is úgynevezett «csirkefogók» állottak be. Az egyetemi ifjúságot is erősen környékeztek. Kilátásba helyezték, hogy az egyetemi hallgatókat azonnal hadnagynak nevezik ki az új huszárezredbe. De ilyet csak egyet kaptak. V. G. egyetemi polgár beállt, ki is neveztek huszárhadnagynak, hanem mikor cselekedetének nyomorúságos voltát felismerte, maga is visszariadt attól s azon a ezímen, hogy a bevonnásra pisztolyát tisztogatja, ezt a fegyver-tisztogatást úgy igazította, hogy a pisztoly elsült és jobb kezét keresztüllötte. Így azután ő is itthon maradt. Nem is volt képes az osztrák hadi kormány ezt a két új huszárezredet önkéntesekből kiállítani. Az egész országra kiterjedt verbunk a két huszárezred legénységének egy tizedrészt sem tudta összehozni s az új sorozásnál a jászkun utjanczokból szervezték a két ezredet.

Pedig a magyar fiatalságban nem hiányzott a harci készség. Akkor a pesti egyetemnek mindössze csak 738 hallgatója volt, még pedig jogász: 471, orvosnövendék 183, bölcsészett hallgató: 20, gyógyszerész 64. És ez a 738 egyetemi polgár és az ország ifjúságának egész nagy tömege mind harcra készen állott, de nem az osztrák zsarnokság védelmére, hanem a magyar szabadság kiküzdésére.

Országos volt az öröm, midőn híre jött a magentai ütközetnek, a hol az osztrák sereg az első nevezetesebb vereséget szenvedte. Az után az események gyorsan fejlődtek. Jött az örömhír, hogy Lussin Picolo szigeten tizezer francia katona partraszállt. Mindenki a tíz év óta táplált remények teljesülésének elkövetkezését hitte. Az egyetemi ifjúság és Pest összes ifjúsága harezakészen várta a francziáknak Fiuméba való érkezését. Az egyetemi polgárok állandó összeköttetést tartottak fenn a kereskedősekkel és a kereskedelmi pályán levő ifjúsággal. Az Aranykéz-utczában, a «Hét választóhoz» ezimezett kávéházban minden este összejöttek az egyetemi hallgatók és a kereskedősek között. Az iparosostály ifjúságával a Vidacs-gyár munkásai útján volt meg az összeköttetés és így Pest összes fegyverfogható ifjúsága oly egyértelműen készen állt a cselekvésre, hogy a francia sereg közeledésére még a legnagyobb kaszárnya, az «Új épület» elfoglalásának módja is meg volt állapítva. Az új épületnek a Szechenyi-tér felől való egész oldalán csak egy alacsony kőfala volt. Az ezen falhoz támaszkodó féltető alatt voltak az ágyúk és a löszeres kocsi. Ezeket éjjelenként csak két tüzerkatona őrizte. Az volt a terv, hogy létrákon a falakra feljutva, onnan a rézsúntos féltetőn abba a mellékudvarba bejutva, a két őt lefegyverezésével mindenek előtt az ágyúkat és löszereket foglaljuk el, az után az egyes pavilonokban meglepjük a

kaszárnya alvó legénységét. Így volt kidolgozva a felkészés, Buda és Pest egész ifjúságának akezióba-lépése. Fegyverrel mindenki maga látta volna el magát. Puska, pisztoly, kard, mind alkalmasnak találtott, — a kinek nem volt más fegyvere, azok részére a Vidacs-gyárban nagy mennyiségű meghegyezett, tehát ütésre is, szúrásra is alkalmas vasrudak voltak előkészítve. Akkor teljes meggyőződéssel hittünk ezen terv sikerében.

Az ifjúság vezetéi voltak: Vezérle Zsigmond, Beniczky Emil, Kuliffay Ede, Domokos László, Kormos Béla, Thaly Kálmán és az akkor vele mindenütt együtt levő ifjú Nádasdy Ferencz. Jellemző, hogy ámbár ebbe a tervbe sokan, igen sokan be voltak avatva, a között a sok ember között sem akadt áruló. Akkor az egész ország ifjúságának csak az az egy vágya volt, hogy a gyűlölt osztrák kormány zsarnoksága alól az ország megszabaduljon.

Csakhamar megjött a solferinói döntő ütközet híre. Az osztrák sereg le volt verve. Temérdek ember elesett. Mi jól tudtuk, hogy az elesettek között sokan vannak testvéreink, barátaink, magyar véreink, de nem az eseteket sajnáltuk, hanem az osztrák sereg nagy vereségének örvendeztünk. Ekkor mindnyájan azt hittük, hogy már csak napok kérdése s elkövetkezik a mi népünkre is a cselekvés órája. Fiume felől vártuk a hírt. Vártuk, hogy a francia sereg mikor lép partra Fiumében. Tudtuk, hogy az a sereg útközben mint a lava, folyvást nőni fog. Azon a nagy vonalon fennakadás nélkül jöhetnek, ellentállásra nem fognak találni, az Budapestig egy nagy diadalút lesz. Örömmel vártuk hát azt az órát, midőn a mi cselekvésünkre is rákerül a sor és az általános mozgósítás folytán Budapestten maradt aránylag csekély számú helyőrségtől az ország fővárosát elfoglalhatjuk.

Ez a vágyódásunk, ez a reménységünk azonban váratlanul csakhamar rombadőlt. Másnap megjött a villafrancai császár-találkozás és a villafrancai kibékítés híre. Ez a hír legszebb reményeinket törte össze. Mindnyájan úgy éreztük, mintha a kivívott győzelem babérjait tépték volna le rólunk és mindnyájan fájlaltuk, hogy nem lehetünk a Magyarország szabadságáért megvívott küzdelemnek akár hősei, akár áldozatai. Egészen biztosra vettük, hogy most sikerülni fog Magyarországot az osztrák zsarnoki uralom alól felszabadítani s az ország alkotmányos szabadságának korszaka ismét be fog következni. A kibékítést ezt a reményünket megsemmisítette és a lelkes várakozást a teljes lehangoltsággal és a III. Napoleon politikája iránt való ellenszenv, sőt gyűlölet váltotta fel.

Az osztrák sereg nagy veresége azonban igen jól hatott arra, hogy a főváros- és általában az ország fiatalsága ne süllyedjen vissza a busongó téltenségekbe. Az október 1-én megnyílt új tanévre a pesti egyetem hallgatóinak száma tetemesen megsaporodott. Az előző vagyis 1858/9-iki iskolai évben csak 738 hallgatója volt az egyetemnek, már az 1859/60-iki iskolai évre 1193 hallgató iratkozott be. Ez a számbeli szaporodás nagy arányokban fokozta az egyetemi ifjúság cselekvési kedvét és cselekvési képességét. És sajátságos, hogy 50 év előtt az az 1193 egyetemi polgár képes volt a főváros összes lakosságának hangulatát irányítani és vezetni, most pedig a budapesti két egyetemnek összesen közel 9000 hallgatója, tehát Magyarország tanuló-ifjúságának nagy zöme, az úgynevezett «jövő reményei» legfelebb egymás között rendeznek felekezeti tanzalkodásokat. Pedig akkor itt uralkodott Prottmann a dühös rendőrfőnök az ő sok rendőrével és sok spicizliével. Ijesztgette az egyetemi ifjúságot azzal, hogy a strakompániába soroztatja, de az 50 év előtt volt egyetemi hallgatók ettől nem ijedtek meg. Az az 1193 egyetemi hallgató önszertartott, nem volt közöttük vallási és nemzetiségi villongás. Tudták, érezték, hogy a szabadság és a szabaddel irányzatok rászólja az egyetlen szimbólum, mely az ifjúkor — egy ország ifjúsága cselekményeinek és aspirációinak irányát megszabja és a mely alatt minden ország ifjúságának összetartva, egy tömegben sorakoznia kell.

A nagy arányokban megsaporodott egyetemi ifjúság mindjárt az iskolai év elején megkezdte a cselekvést és az abszolút osztrák kormány legerősebb és legféltékenyebben őrzött

oldala: a germanizáció ellen való testületi fellépést határozza el. A bécsi kormány a magyar királyi pesti egyetemet a legnagyobb mértékben iparkodott germanizálni. Akkor a pesti egyetemen a tanítási nyelv a következőleg volt berendezve: a hittani fakultáson minden tárgyat latin nyelven adták elő; a jogi fakultáson 27 tárgyból német, 8-ból magyar és 1-ből latin volt az előadási nyelv; az orvosi fakultáson 3 német, 15 magyar és német, 5 latin; a bölcsészeti kar tárgyai közül 8-at magyar-, 3-at magyar és német, 3-at latin nyelven adtak elő. A német nyelven előadott tantárgyaknak rendszerint Ausztriából ide ki-nevezett olyan tanárai voltak, a kik magyarul egy szót sem tudtak, tehát magyar nyelven a német szót nem értő hallgatóknak még ki-segítő útbaigazításokat sem voltak képesek adni. Magyar és német nyelven az orvosi és bölcsészeti fakultáson azokat a tantárgyakat adták elő, a melyeket az orvosnövendékek kivül az akkor még volt sebésznövendékek is hallgattak. Így a germanizáció a pesti egye-

Budáról a küldöttség és akkor mindjárt el-határozták, hogy az ifjúság küldöttsége Bécsbe fog menni, még pedig a kérvényt nemcsak a kultuszminiszternek adják, át hanem kihallgatást kérnek a császárnál is és az ifjúság igazságos kérelmét az uralkodó színe elé viszik. A kérvényeket csakhamar újra elkészítették, Kormos Béla lakásán a Papnövelde-utczában aláírta azokat csaknem az összes egyetemi ifjúság s megválasztották a küldöttség tagjait.

A küldöttség tagjai magyar ruhában akartak Bécsben megjelenni s azért mindnyájan készítettek maguknak atillát, magyar nadrágot, sarkantyús eszmat és sastollas kalpagot. A mentét igen jól pótolta az akkor Budának nevezett asztrachánprémes, vitézkötéses téli öltöny, a mit a magyar ruha főleg panyókán vettek fel. Ez volt a csakhamar országgyezte általánossá vált magyar viselet kezdete. Mikor a küldöttség tagjai magyar ruhájukban az utcán is megjelentek már Bécsbe utazásuk előtt is, legelsőnek Lendvay Marczai színművész barátunk készítettett magának hasonló ruhát, —

hos bankigazgatók lovagkürtöt szeretnének fűjni kedveseik ablaka alatt, ha rájuk jön az ábrándozás. A szerelem, a mely valamelyest még fentartja a nagy egyenlőséget az emberek között, egyebet sem tesz, mint aranyhimes mellénykében — pillangószárnyakkal vagy lóháton — kopogtat be az üzleti irodákba, a hová az udvar felőli ablakon petróleumos-hordók szaga jön be, — valamint álrühásan jelentkezik a Jockey-Clubban, vagy a mágnásnegyed palotáiban. Schol sem adja le a névjegyet, mert szegény vándorlegényként ajtó mutatójának neki; csak besompolyog, kürtön és kulcslyukon keresztül belopózkodik a házakba és ilyenformán történik az, hogy Bronner úr, a saldaktista, esténként páncélban és táltos-háton küzd kedveséért — a fitos Riza kisasszonyért — sarkánylyal és orosz-lánál; így lehetséges az, hogy Mária Francziska hercegisasszony azt álmodja, hogy egy nyurga és kölcsönkért kabátos bölcsész-szel harmadik osztályon utazik azon faluska felé, hol a bölcsész atyja kántortanító; és az



ORVVADÁSZ. — Pataky László rajza.

temen a lehető legnagyobb mértékben ki volt fejlesztve.

Ez ellen a rendszer ellen indított mozgalmat az egyetemi ifjúság. Elhatározták, hogy kérelmezni fogják a pesti egyetemen a magyar nyelven való oktatást. A kérvényt azt lehet mondani, az összes egyetemi hallgatók aláírták és az ifjúság egy küldöttsége akarta az ország akkor volt katonai és polgári kormányzójának, Albrecht főhercegnek átnyújtani. A mozgalom nyilvános volt, azért a rendőrség is tudomást szerzett arról s midőn a küldöttség felment a budai várba, hogy Albrecht főhercegnek kihallgatást nyerjen, már ott elő voltak késülve a válasza. A küldöttséget a főherceg adlátusa, gróf Haller Ferencz fogadta.

Haller Ferencz erdélyi jó magyar úr, öreg magas rangú generális, a Haller-huszárezrednek a tulajdonosa volt. Az ifjúság küldöttségét eléggé barátságosan fogadta. Közölte a küldöttekkel, hogy a kérvényt a főherceg nem veszi át, mivel annak az elintézése nem az ő, hanem a kultuszminiszter hatáskörébe tartozik. Azt a jóindulatú tanácsot adta, hogy intézzék a kérvényt közvetlenül a bécsi kultuszminiszterhez, sőt megjegyezte, hogy hiszen Bécs nines olyan messze, oda is felviheti a kérvényt egy küldöttség. Ezzel a válaszzal jött vissza

azután a Nemzeti Színház többi tagja, azután csakhamar mindenki, férfiak, nők, gyermekek egyiránt oly általánosságban felöltötték a magyar viseletet, hogy az alig néhány hét alatt országosan elterjedt s Budapest utcáin pengett a sarkantyú és az addig viselt czilinder-kalpok helyett csaknem mindenki túri süvegben, sastollas, vagy darutollas kalpagban járt. Így kezdődött és így fejlődött ki az azután több évig általánossá vált magyar ruha viselese. Ez is egy bizonyítéka annak, hogy mily nagy befolyása volt az akkori egyetemi ifjúságnak az ország egész társadalmára.

Dr. Oláh Gyula.

MENYASSZONYI RUHA.

Elbeszélés. — Irtó Krády Gyula.

Még azt mondják, hogy a romantika kiháló-félben van, igazi regényes történeteket nem is lehet hallani többé. Pedig a szívek ugyanazok, ugyanúgy dobognak, ugyanazt dobogják, bár a repülőgép századában élünk.

A romantika olyan dolog, hogy sohasem lehet egészen kiküszöbölni az emberi életből. (Mit csinálnának a költők?) A legszárabb, legezínikusabb szív is ellágyul olykor és po-

alattomos szellemnek tulajdonítható az is hogy Kiss és Bugarszky minden esztendőben új menyasszonyi ruhát varr egy bizonyos kisasszonynak, talán a tizenötödiket vagy tizenhatodikát immár... Épen erről fog szólni ez a történet.

I.

Egy ócska, rozoga kastély állott régi, negyven holdas park közepén, a melynek legfiatalabb fája is idősebb volt száz esztendőnél, a kastélyt pedig talán Mária Terézia óta nem reperiálták. Az az úr, a ki a kastély és a vadonná vált kert tulajdonosának mondhatta magát, valamennyi kastélya között ezt szerette legjobban, ezt meglátogatta minden esztendőben és a czinfedeli kápolnában, a hol gyertyával volt összecsepegtetve minden és az oltárkép mögött egy verébsalád lakott, örök szerelmet fogadott. A többi kastélyát — pedig volt neki vagy egy tuezat, — még ennyiszor sem látta, hanem életintán, fanyarul mosolyogva elégedt egy pesti fogadóban, miután a kastélyok kulcsait egy láda fenekére dobta. És egész nap papucsban járt-kelt a szobájában és a lipióti túrtó peneczillussal és papirosból ette, mint valami szegény diák. A keze piszkos volt a cigaretta-sodrástól és törökös

kabátjáról leszakadozott az arany paszománt. Lustaságból szakállt nevelt és az ágyon heverésze, unatkozva hallgatta az ajtócsapkodást a folyosón, valamint a szobalányok pörlekedését. Ötven esztendő volt Ali gróf, de még eddig sohasem jutott eszébe, hogy másképpen is lehet élni a világon, mint az utazó-láda hátáról ebédelni a fogadói szobában, mert csak alkonyattal ültöködött fel, szokása szerint, hogy elvonuljon rendes kaszinójába, ahol a borkanapén tovább heverészett, mintha nagyon elfáradt volna.

Természetszerű, hogy Ali gróf nőten férfiú volt, mert hiszen asszonyféle nem engedte volna végképen elsavanyodni a jobb sorsra érdemes urat; nőten volt és mégis nős volt. Tizenhat esztendő óta minden esztendőben nős férfiú volt egy napig, reggeltől estélig, tehát összesen tizenhat napig. S ez az eset esztendőnkint abban a régi, rozoga falusi kastélyban esett meg, ahol a százesztendő fák benőtték az utakat és a pókok egyetlen szögletet sem találhattak már munkájuk nyoma nélkül. A Mária menybemenetele napján kinyitott szobákba félve tört be a napsugár és a falakról a rózsaszínü arcú, fehérparókás dáma és magas nyakravalós, költői hajviseletű gavallérok csodálkozva néztek össze. Ali gróf egy keleti fejedelem lustaságával ballagott végig a kastély hatvanegy szobáján, az öreg kapus alázatosan nyitogatta előtte az ajtókat. A hatvanegyedik szobában, ahol a kísértet lakott nagyon természetesen, Ali gróf letelepedett a karosszékre és egy óra hosszúra várta a család régi kisérteit. A kísértet azonban sohasem jelentkezett a fanyar férfiú előtt, a ki nagyon kevés hittel, csupán szokásból töltötte meg a vizes-korsót, a melyből a házi kísértet inni szokott. Majd bezáratta újra a szobákat, csupán a nagy ebédő maradt nyitva, ahol a hosszú tölgyfa-asztalon tizenkét személynék volt megterítve, vert arannyal. A hófehér damaszt a beleszótt czimerrel villogott, a kristálypoharak szikráztak és a karzaton a múlt századból való nagy zenélőszekrény körül a városi órásmester foglaltoskodott. A trianoni pasztell-képeket a muzsikáló gép oldalán megtörölgették és a menette-et lejtő figurákat megigazították. A kastély régi cselédei, a kik diszruhájukat vették fel erre a napra és meglehetősen félszegen mozogtak esattos félezipőkben, szárnyas kabátjaikban már sorfalat állottak a főbejárat körül és Ali gróf frakkban és fehér virággal állott az erkélyen. . . . Az erdei országúton a négy szürke ló által vont utazóhintó már lassú tempóban közeledett és a vén kertész elpukkantotta a mozsarakat az udvaron. A hintó begördült a kastély udvarára és Ali gróf boldog mosolylyal nyitotta fel a czimeres kocsiajtót. A hintóban menyasszonyi fehér ruhában, hosszú fátyollal és fején mirtuszkoszorúval foglalt helyet egy hölgy, a kinek tizenhatodszor kezet csókolva Ali gróf, ezt kérdezte tőle:

— Kedves arám, remélem, jól utazott? Majd karját nyújtotta a menyasszonynak és ünnepélyesen vezette be a kastélyba, miközben a régi cselédek mereven állottak a bejárat mellett.

A kis kápolnában megkondult a harang és a falusi mester az orgona billentyűin a nászinduló hangjait intonálta. A gyertyaszág imaszólamon helyet foglalt Ali gróf menyasszonyával, de a plebános sohasem áldotta meg a frigyet, mert a plebános nem is volt hivatalos ehhez az aktushoz. Csupán Ali gróf fogadott itt örök hűséget annak a hölgynek, a kit immár tizenhat esztendő óta kitüntetett és a hölgy fogadta viszont, hogy tovább is szeretni fogja a férfiút, a ki tizenhat év előtt kedvesévé tette. A menyasszony neve Fehér Jolán volt és tizenhat év előtt tanítónő volt a kis völgyi falucsukában. Ali gróf egy unatkozva töltött nyár folyamán megismerkedett a kis falusi tanítónővel és elkövetkezett az ilyenkor szokásos állapot. Fehér kisasszony az öngyilkosság árán akart szabadulni szerelmétől, Ali gróf azonban menyasszonyi ruhát rendelt neki és a kastély kápolnájában hűséget fogadott neki. Később Pesten házat vett kedvesének és bőséges életjáradékkal gondoskodott a kisasszonyról. Évek óta csupán szerelmük évfordulóján szoktak már találkozni,

a melyet különös romantikával és szokafalan naivsággal mindig megünnepeltek.

Bizonyára mindenki józúten mosolygott volna Ali grófnak, a midőn frakkban és ünnepélyes arccal terdelve látja a régi kápolnában egy kékszemű és elég kövér hölgy oldalán, a kinek hosszú idő óta már csupán annyi köze volt a feketeszakállú úrhoz, hogy esztendőnként hajlandó volt neki megszerezni azt a kis izgalmat, a melylyel egy esküvői ceremónia jár. Az életűt, savanyúkedvű Ali gróf neki vidámódott az életnek ilyenkor és tizenhat esztendővel érezte magát fiatalabbnak. A szőke, kövérkés hölgyet ifjúkori szerelem rajongásával nézte és olyan gyöngéd szavak jöttek ajkaira, a melyek máskor eszébe sem jutottak. Az egykori tanítónő, a ki titokban régen készülődött már arra, hogy egyszer mégis csak férjhez megy, amúgy igazán és tisztességesen, a mitől eddig csak Ali gróf bőséges évtáradéka miatt mondott le, Mária menybemenetele napján mindig és újra beleszeretett a férfiúba, mint tizenhat év előtt, a midőn méreggel akarta elemészteni magát boldogtalan szerelmében. A mikor az első, igazi szerelem rózsaszínü ködében még nem látott mást az életből, mint csupán egy férfiút, a melyet kimondhatatlanul vágyott megsimogatni. És meghalni akart, mert az a férfiú eltávolodott tőle. Azóta . . . hajh, azóta a kis falusi nő már a drága ruhákat is megúnta, a melyeknek eleinte örült. Megszokottá vált budai palotájá és rózsaszínü fogatát is eladta, a melyen kocszini szokott. Öngyilkos többé nem akart lenni. És pénzkölesönzéssel foglalkozott, a melyet magas kamatra adott bajba jutott gavalléroknak. Csak ilyenkor, Mária menybemenetele napján támadt fel újra a régi Fehér Jolán, a ki szentimentálisan és rajongva hallgatta az orgona hangját a régi kápolnában és úgy érezte, mintha először ünnepelné nászát az imádott férfiúval. Az uzsoraváltók és keselyűképű pénzügyőrök eltűntek lelki világából és fehér fátyola alatt olyan gyöngéd szavakat mormogott, a melyekről azt hitte, hogy már el is felejtette őket.

II.

A magas ebédőben, ahol tizenkét vendégnek terítettek, csupán ketten ültek, a vőlegény és a menyasszony. Ali gróf már levette a frakkot és Jolán kisasszony is szürke utazóruháját vette magára. Az esti vonattal visszaternek a fővárosba, hogy talán egy esztendeig újra ne lássák egymást. Közömbös dolgokról beszélgettek és láthatólag unatkoztak a hosszú délutánon. A szokásos nászajándék, valamely gyémántos ékszer, már az utazóiskába volt elteve és a levett menyasszonyi ruha, a mirtusz-koszorúval egy széken hevert. Az volt ugyanis a szokás, hogy az esküvői ruhát mindig valamely menyasszony-sorban levő falusi hajadonnak ajándékozta Fehér kisasszony, habár, ha tőle függött volna, legszívesebben elvette volna jövőre. Takarékoskodni kell a menyasszonyi ruhával ebben a nehéz világban. Ezen azon mérgeledőtt, hogy annyi ideig várat magára a megajándékozandó falusi ártatlanság és kövér, keztyűs kezével idegesen dobolt az asztalon. A vastag arany karkötők csörögtek csuklóján és haragosan nézett a félig szundikáló grófra.

— Mondja, gróf, nem lopják el ezeket a tányérokat? — kérdezte idegesen. — A falusi nép mind tolvaj.

— Az én cselédeim megbízhatók, — dühnyögött a gróf. — Egyik-másik még az édes anyámat szolgálta.

— Az öreg grófné én is emlékszem. Nagyon szigorú nő volt. Egyszer úgy rámkialtott a vizsgán, mikor itt tanítottam, hogy csaknem bogni kezdem ijedtemben. Azt mondják, hogy verte a szobalányait is. Tudom, hogy ha életben van még akkor, mikor közöttünk az a história megesett, bizvást megehettem volna a mérget. Maga nem segíthetett volna rajtam az anyja miatt.

Ali gróf egykedvűen vonogatta a vállát.

— Maga azt nem érti, Jolán. Az én anyám egy szent asszony volt.

Fehér kisasszony felhúzta az orrát:

— Vajjon miért nem érteném? Egy dézsa-

fejű vén asszony volt a grófné, a parasztlakó félték tőle, mint a tüztől.

Ali gróf legyintett a kezével, mint a ki nem tartja érdemesnek a feleletet. És ez még jobban dühbe hozta Fehér kisasszonyt.

— Maga is tökéletesen az anyja fia. Most azt hiszi, hogy ezzel a komédiával már elintézt egy esztendőre. Sohase jut eszébe meglátogatni. Elvihetne az ördög maga miatt. Vajjon mit is gondol tulajdonképpen rólam? Olyan romlottan hisz, hogy életem végéig napjaim megelégszem ezzel az esküvői komédiával?

A gróf a szakállát simogatta és epésen akart felelni, de ebben a perczben az öreg kertész jelent meg az ebédő ajtajában és alázatosan a szobába vezette a kiválasztott falusi hajadont, a ki a menyasszonyi ruhát majd igazán viselni fogja. Pirosképző, formátlan, mesteremberes ruházatu leányzó volt a jövevény, a ki oleós kalapot viselt a fején és a kezén horgolt keztyű volt.

Fehér kisasszony tetőtől-talpig végigmérte a jövevényt és szigorúan ráfordmott a vén kertészre:

— Miféle kisasszonyt hozott kend ide, Róbert?

Az öreg szolga meghökkenve eresztette el a leányzó kezét.

— A mester leánya, Lidi, — dadogta.

A leányzó félszegen meghajolt:

— Kovács Lidia vagyok, okleveles tanítónő, — rebegte.

— Tanítónő, — kiáltott fel Fehér kisasszony és gúnyosan nevetett. — Van már állása, kisasszony? És van-e már vőlegénye?

Ali gróf, a kit láthatólag bántott a jelenet, nagylelkűen mutatott a menyasszonyi ruhára:

— Kisasszony, fogadja ezt a csekély ajándékot és egyúttal fogadja szerencsekívánásgomat. Remélem, boldog lesz.

A leány egy lépést tett a menyasszonyi ruha felé, aztán tétovázva megállott, mert Fehér kisasszony heves mozdulattal kitolta a széket maga alól. Ingerülten kiáltotta:

— Arra feleljen, hogy ki a vőlegénye? Talán a szeretőjét hívja annak?

A falusi leány arca vépiros lett, aztán elhalványodott. Lesütött szemét csendesen felémelte és egy másodperczig hidegen nézett farkasszemet Fehér kisasszonnyal.

— A vőlegényem — felelt megcsukló hangon, — az, a ki engem szeret és feleségül fog venni. Különbösen boesánatot kérek az alkalmatlankodásért . . . A ruha már nem kell.

Szinte megnőtt, megszépült a falusi kis leány, a mikor kiegyenesedve hátat fordított Fehér kisasszonynak és kislített a szobából. A gróf elragadtatva csapta össze a kezét:

— Hívd vissza, Róbert! — parancsolta a kertésznek. — Nekem tetszik el a leány.

Fehér kisasszony az asztalra csapott az öklével.

— Gróf, ön megelégedezik magáról, — kiáltotta. — A hölgy elmehet.

Mikor a kertész az ebédőlőből kiment, sziszegve a gyűlölettel fordult Fehér kisasszony Ali grófnak:

— Ön, úgy látszik, ismét esküdni akar a kápolnában, gróf úr? Tetszik magának ez a liba? No hát abból nem lesz semmi. A ruhát elviszem magammal. Legalább nem kell újat venni jövőre.

— És a drága menyasszonyi ruhát a tizenhatos menyasszony vad gyűlölettel gyémontozta be útításkájába. Ali gróf pedig nagyokat nevetve pattogatott az újjával.

— Teremtuce. Maga a legnagyobb aszszony, Jolán. Ha fiatalabb volnék, ismét belészeretnék. Kár, hogy már öreg ember vagyok.

III.

Estére elutazott a vőlegény és a menyasszony a régi kastélyból, ahol a nagy fák zúgnak most már tovább. A gyertyákat a kápolnában eloltották és a romantika átvette csendes birodalmát a kastélyban és környékén. Egy esztendeig nem szólt meg esküvőre a kis harang és akkor újra eljön a különös mátkapár, hogy néhány rövid óra alatt végigéljék a házaselettik minden örömét, minden bánatát, minden változatát.



TROCHU TÁBORNOK.

A PÁRISI GYUJTOGATÓK.

(Az 1871-iki kommun lázadás.)

Ismereti (Folytatás.)

RÁKOSI VIKTOR.

I. FEJEZET.

A kommun Páris ostroma alatt.

Ime, ilyen eseményekkel kezdődött a betegség, mely aztán egy forróházban, a kommunforradalomban jutott kiűzésre.

De ezzel csak a lelkek diszpozícióját mutattuk be. Ideje, hogy a közvetlen okokra is rámutassunk, melyek a mérleget brutálisan, döntőleg a kommun javára billentették.

De még egypár szót kell szólnunk a személyek elhelyezkedéséről.

Trochu tábornok Párisban mint kormányelnök és katonai kormányzó állt az ügyek élén és vezette a hadi műveleteket.

Gambetta október 7-ikén léghajón elhagyta Páris és Toursban, majd Bordeauxban szervezte hatalmas agitáló erejével (mint egy kis Kossuth) a nemzeti védelmet.

Thiers Adolf, mint államférfi és diplomata, kétségkívül a legtehetségesebb társai közül, ezalatt az európai udvarokat járta, hogy a szeptember 4-ikén kiáltott köztársaságot elismertesse s ha nem is szövetségeket, de legalább barátokat keressen neki.

A kommunisták legnagyobb részét még teljesen ismeretlen vezérei sötétben lappantak, lesve az alkalmas pillanatot, melyben a nemzeti védelem férfainak torkára ugorjanak. Az a remény mindenestre élt bennük: A mily könnyen ti szeptember 4-ikén kormányra kerülhetetek, ugyanoly könnyen mi is kezünkbe keríthetjük a hatalmat, mihelyt számárságot követtek el.

Azzal a rengeteg fegyveres emberrel, mely Párisban rendelkezésre állott, Trochu nem tudott semmit se csinálni. Nemesak hadvezéri talentum nem volt, még csak jó katonának se lehetett mondani. Vallásos (a mi nem baj), de bigott (a mi baj) breton volt; egy imádkozó katona pedig legalább is olyan furesa látvány (különösen Párisban), mint egy verekedő francziskánus. A nyugtalankodókat, harcziast tettevágyókat azzal csillapította, hogy megálljtak csak, megvan nekem a magam terve . . . *Mon plan!* A miből aztán gúnyos kuplé lett: *plan, plan, rataplan, le plan de Trochu* . . .

De szegényeknek hamar elmúlt a nótázó kedvük.

Október 31-ikén egy csomó gyászír szakadt a városra. Az első és legsúlyosabb az volt, hogy Metz kapitulált s a francia hadsereg elítéljével megadta magát a poroszoknak. Ehhez járult pár szerencsétlen ütközet, melyet Páris védői vívtak a poroszokkal a város környé-

kén. Meg az a hír, hogy Thiers a poroszokkal a fegyverszünet ügyében alkudozásba lépett. A csatából megfutott nemzetőrök és katonák egészen a belső bulvároig szaladtak s a kötelességüket nem teljesített katonák szokása szerint, *drulást* üvöltözték. A düh, elkeseredés és kétségbeesés zaja töltötte be a várost. Mindenki a köztársaság vezető férfainak tehetetlenségét ordította. De a legnagyobb konsternációt és forrongást mégis csak Metz megadása keltette, melyről csak töredékes tudósítások érkeztek.

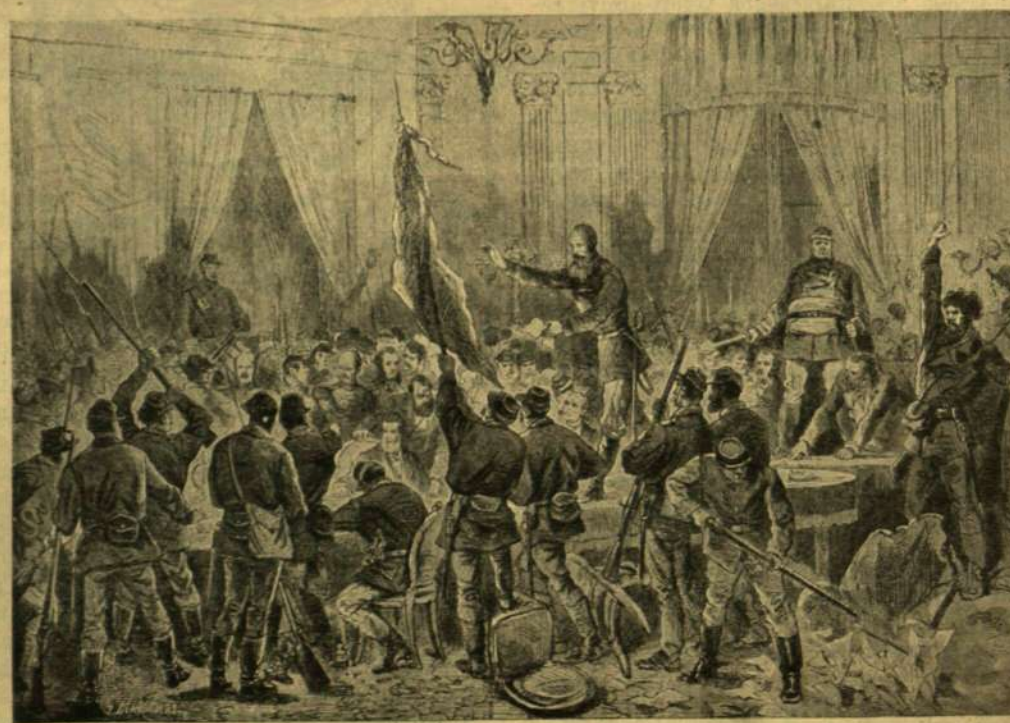
Ekkor emelte fel először fejét a kommun Párisban. Azt hitte, megérett a buzája, aratáshoz láthat. A munkásnegyedekből való nemzetőr-zászlóalj Flourens Gusztáv vezetése alatt elfoglalták a városházat, a kormány székhelyét, azzal az elhatározással, hogy a köztársasági kormányt egyszerűen elcsapják s helyébe a maguk embereiből újat állítanak. A palotában épen minisztertanács volt s együtt ültek a kormány tagjai. Egyszerre nyílnak az ajtók s



A LEGENDA VÉGE. (III. Napoleon.)

berontanak a belleuillei nemzetőrök. Flourens felugrik az asztalra s proklamálja a kormány letételét. Azután a legnagyobb kiabálás, feleselés, összevisszaságok közt megkezdik az új kormány tagjainak összeállítását. A kormány tagjai, a kik fásultan ültek helyükön, a legnagyobb inzultusoknak voltak kitéve s még örülhettek, hogy főbe nem lötték őket. Végre egyiküknek sikerült kisonni s elhozni Trochu hű bretonai nemzetőreit, a kik szuronysz-

errel megkezdik a város védelmét. A kommunisták második nagyszabású tüntetése 1871 január 22-én történt, a mikor is a fogságban ülő Flourenst kiszabadították. A lázadó nemzetőrök *Éljen a kommun!* kiáltással a városházat is újra meg akarták rohanni, de az ott levő népfelkelők parancsnoka közéjük lövett, mire rövid tüzelés után szétfutottak.



1870 OKTÓBER 31-IKE. A KOMMÜN ELSŐ LÁZADÁSI KISÉRLETE PÁRISBAN. A VÁROSHÁZÁN MEGROHANJÁK A KORMÁNT.

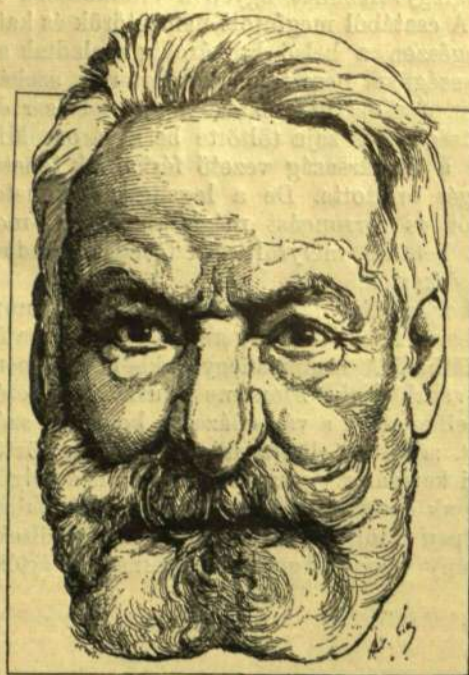
De a katasztrófát már nem tartóztathatta fel semmi. Január folyamán Trochu még egy nagy kitérőt próbált, inkább annak a bebonyosítására, hogy a porosz vasgyűrű átszakítani teljes lehetetlenség, egyuttal azt remélték, hogy a *vérvesszeség* puhítani fogja egy küssé a párisiakat s hajlandóbbá teszi a békekötésre. Ilyen puhításra már nem igen volt szükség, mert a város torkig volt a szenvedéssel. Már a lóhus is fogytán volt. Patkányt, kutyát, maoskát ettek. Gáz híjján éjjel a városra sötétség borult. E mellett a porosz bombázás is terjesztette a rémületet. Végre sztróppent a nagyvilágban a nevezetes hír, hogy január 28-án Versaillesben Jules Favre és Bismarck aláírták a fegyverszünetet.

A kormányának első dolga volt, hogy egész Franciaországban elrendelje a képviselőválasztást, hogy az új parlament Németországgal megkösse a végleges békét. A képviselőválasztások február 8-án voltak. E választások kettős jellege domborodott ki. Páris a nemzeti védelem kormánya ellen szavazott, a vidék pedig a háború folytatása ellen. A vidékről választott képviselők e mellett tulnyomóan monarchikus érzelmű emberek voltak. Az államformáról ugyan egyelőre bölcsen hallgattak, nem bolygatták, de nem is titkolták, hogy királypártiak. Ez is fokozta a republikánus és forradalmi Páris elkeseredését. Ezt a hangulatot kiélestitte az is, hogy a nemzetgyűlést Bordeauxból nem Párisba, hanem a Páris mellett levő Versaillesba hívták össze. A minisztériumok és a központi kormányzat szervei mind visszatértek Párisba, csak éppen a képviselőházat hívták össze Versaillesben. A bordeauxi nemzetgyűlés azzal is gyűlöletessé tette magát Páris előtt, hogy a több helyen, többek közt a fővárosban is, képviselővé választott Garibaldi, a ki pedig nem is diestelenül harcolt a köztársaság seregeiben, lehurrogta. Hasonló sorsban részesült Franciaország legnagyobb élő költője, Hugo Viktor. Mind a két férfit is a tette a mandátumát rögtön.

Még két tapintatlanságot követett el a nemzetgyűlés, a mivel mintha direkt az örökké nyugtalan Páris akarta volna sujtani. Az egyik az volt, hogy az ostrom alatt nem fizetett házbér kiadását elrendelte, a másik meg, hogy a nemzetörök egy frank ötven centim napi-díját eltörölte. Ezzel a párisi munkások nagy részének a szájából jóformán kivette a mindennapi falatot, mert minden rendes kereset híjján több százezer ember úgyszólván ebből a másfél frankból élt. Mindezek az intézkedések természetesen a kommunisták malmára hajtották a vizet.

Ilyen fenekestől felfordult viszonyok között mint a villám csapott le a rémhir, a végleges békekötés feltételeinek rettentő súlyos voltáról. Nem kevesebbről volt szó, mint Elzász-Lotaringia elvesztéséről és öt milliárd frank hadi kárpótlás fizetéséről. Akkor erőfeszítések, annyi verálódzatnak, annyi romlás- és pusztulásnak, a köztársaságba vetett annyi reménységnek hát ez lett a vége? S még hozzá hirtelen jött, hogy a poroszok diadaluk betetőzéseül azt kívánják, hogy csengő muzsikával és kibontott zászlókkal végig vonulhassanak a meghódított Párison. És a versaillesi nemzetgyűlés még ezeken a békefeltételeken is kapva-kapott, csak hogy a szörnű háború egyszer végrevalahára véget érjen.

Mindez nagyban érlelte a kommunisták vetését. Ők teljesen kész szervezettel várták a rájuk néző kedvező fordulatot. Először is meg-alapították a *nemzetörök szövetségét*, *Fédération de la garde nationale*, melybe több mint kétszázötven párisi nemzetör-zászlóalj lépett be. Azután megválasztották az úgynevezett *Központi Bizottságot*, *Comité Central*, még pedig az egyes kerületek munkásbizottságaiból és a szövetség zászloaljak tisztikarából. E szervezkedésre az ürügy az volt, hogy fegyverrel szegüljenek ellene a poroszok Párisba való bevonulásának. E pillanattól kezdve ezek a szövetség zászloaljak, melyek papíron háromszázezer fegyveres embert jelentettek, semmi más urat, parancsolót maguk fölött el nem ismertek, mint a Központi Bizottságot. Ez egy külön, speciális párisi hadsereg volt, mely semmiféle kormányt, tábornokot, minisztert el nem ismert, ellenben va-



A GONDOLKODÓ EMBER. (Hago Viktor.)



A BESZÉLŐ EMBER. (Gambetta.)



A NEVEZŐ EMBER. (Thiers.)

kon követte a kommunisták vezéralakjait s a magaválasztotta tisztjeit. Ezzel a kommun felélemes hatalommá lett Párisban, mert annak a birtokába jutott, a mi a hatalomhoz első-sorban szükséges: volt neki hadserege.

A versaillesi kormány ezel szemben alig tudott haderőt állítani. A köztársaság java katonasága még német fogságban sanyalódott, a mi kevés belőle még az ostrom idejében Párisban maradt, a fegyverszünet megkötése óta az is napról-napra jobban züllött s vagy átvált a szövetség nemzetiörökéhez, vagy legalább is aggasztóan fraternizált vele.

Ilyen körülmények között érkezett el a végzetes fordulópont, március 18-ika.

(Folytatása következik.)

A HÉTRŐL.

Üjévi gratulációk. Évszázadok hosszú sora óta az esztendő első napján megmozdul egy egész tengere a jókívánásoknak. A levegő szinte megtelik millió meg millió kis fehér madárkával, a szíves gratulációkkal és ezek a fehér madárkák kisebb-nagyobb rajokban beröpülnek szinte minden házba, fölkeresnek szinte minden embert. Ki nem kap újévi gratulációt? Meg lehet állapítani, hogy a gazdag emberek, a hatalmasok, az erők mérhetetlenül több jókívánást kapnak, mint azok, a kikre több férne, mert több kívánni való jóval maradt az élet adósuk. De hiszen az emberek minden dolgukban emberek és nem angyalok, a jó kívánásukba is természetesen beléjátszanak emberi motívumok, ezeket se adják teljesen ingyen, minden önérdék és minden számítás nélkül. Ezért is várnak valamit és csak természetes, hogy inkább odafordulnak, a honnan inkább, többet és többet várhatnak. Nincs ezen semmi elszomrodni vagy kiesfolni való, mert az eredményében azért senki se jár rosszul. És pedig nem csak azért, mert odafönt az égből nem a szerint állapítják meg az emberek sorsát: ki hány újesztendei gratulációt kapott; idelent a földön is van — ki egyenlítőds. A házmaster például minden lakónak küld gratulációs kártyát, neki egy lakó se küld, de azért mégse a házmaster jár rosszul és egy csöppet se óhajta, hogy jövőre — megfordítva legyen. Szóval: van azért harmónia és helyesség így is az újesztendei gratulációk megszokásában. A tehetősök örülnek a sok jókívánásnak, a szegények pedig annak, a mit kapnak érte.

A társalgó-művész. Egy kihálászott apróhirdetés révén kiderült, hogy Berlinben van egy cég, a mely — urak kölcsönadásával foglalkozik. A mestersége olyanforma, mint a *Herczeg Ferencz Rébusz báró*-jában az Eskmé-é; ez is gentlemaneket liferál szabott áron, csak nem férnek és nem olyanokat, a kikben nincsen élet, hanem éppen ellenkezőleg olyanokat, a kikben valamikor nagyon is hullámzott az élet. Zsurókra, vacsorákra, nagyobb társas összejövetelekre árszabály szerint kölcsönöz úgynevezett *használatos embereket*, vagyis, a kik értik a társaságos élet és a társalkodás művészetét. Jó megjelenésiek, elmések, műveltek, tudnak témákat adni és témákhoz tartalmasan vagy szellemesen hozzászólni, ha táncosra van szükség, tánczólnak, ha udvarlóra van szükség, udvarolnak, ügyesek, figyelmesek, szeretetreméltók. Mert annak, a ki erre a mesterségre vállalkozik, vagy a ki erre a mesterségre alkalmaznak, természetesen ilyennek kell lennie, hiszen másformát ingyen is nagy bőséggel kapni. Az is természetes, hogy a ki erre a foglalkozásra pályázik, kilenczven százalékában nem lehet más, mint úgynevezett *letört úr*, mert hiszen a társaságos élet művészetének nagy iskolája van. Ez egy gazdag és sokáig tudomány, a mit csak könyvekből elsajátítani csak úgy nem lehet, mint a hogyan nem lehet könyvből tánczolni megtanulni. A kit az a berlini cég társaságos használatra «úrnak» alkalmaz, annak úrnak kellett lennie, a mig a módja birta és bizony éppen ezen a pályán nagy azoknak a száma, a kik ezen kívül — nem is tanultak más mesterséget. Ha azután könnyelműség vagy szerencsétlenség, a maguk hibája vagy a sors mostohaasága kilötte aóluk az arany-paripát, teljesen ki voltak téve a nyomorúság hidegének. Hiszen nem volt mindenik akkora úr, hogy — a varietékben kamatoztathatta volna a katasztrófáját. Pedig nem mind maga volt az oka a pusztulásának és nem mind maga volt az oka annak se, hogy — csak úrnak nevelték és semmi másnak. A berlini vállalkozás tehát nem olyan tréfás dolog, mint a milyennek első pillantásra látszik. Ez a vállalkozás piacot nyitott olyan értelműknek, a melyet eddig nem lehetett hasznosítani, legalább nem úgy, mint önálló értéket. A jó modornak, az uri viselkedésnek, a társaságos ügyességnek. Pedig hogy ezekre szükség van, bizonyítja, hogy — megfizetik. Nem igen hisszük, hogy lenne okuk a szegénykezésre azoknak, a kik belőle él-

nek. Szegénynek lenni nem szerencse, de nem is szégyen és mindenki azt áru, a mije van. A ki elmeséget, ügyességet, kellemességet, jó modort áru, nem a legsilányabb portékával kereskedik. És ha túlságosan könnyűnek vlik ezt a keresetet azok, a kiknek talán nem is lenne olyan könnyű, jusson eszükbe, hogy — a tenorista se hord zsákok.

A piacz nyelve. Nem tudjuk, hányadszor adta ki a nemes magisztrátus azt a rendeletet, a mely a vásárcsarnoki kofák nyelvét akarja megregulálni, de mert ez a rendelet nem először jelent meg az idén, bizonyosra lehet venni, hogy — nem is utoljára. Hatás dolgában éppen megfordított a viszony a parancs és az operett-dal között. Az operett-dal annál hatásosabb, mennél többször meg kell ismétlni, a parancsnak viszont a hatástalanságát bizonyítja, ha meg kell újratatni. A nemes magisztrátusnak azonban nem kell nagyon róstelnie ezt a sikertelenséget. Az asszony sokkal könnyebb szóra bírni, mint elhallgattatni és akár-mennyit beszél is valaki, természetesen csak a saját szókincséből mértheti a mondanivalóját. A kofák szókincse pedig tudvalóvileg nem a költészet és az irodalom remekéből szedte a maga ékességeit és virágait. Ha valakiről azt mondjuk, hogy *kofálkodik*, ezzel nem a stílusa választékoságát, szépségét és nemes formáit kívánjuk magasztalni, a minthogy a *piaczi nyelv* se a francia vigjátékírók nyelvét jelenti. Ennek a konstátálásával azonban a világról se akarunk védelmére kelni annak, a mi ellen a rendelet, igen helyesen és csak dicséretet érdemlő czélat-tal síkra száll. Ez a rendelet szükséges volt és kívánatos, hogy a hatása is meglegyen. De, sajnos, attól tartunk, hogy csak maguknak a kofáknak a megkülönböztetésére vajmi keveset pusztít el a kofáldokodásból. Mert — nézzünk csak szét! — csak a piaczon halljuk-e peregni, csattogni és visítani a piacz nyelvét? Csak a kofák-e azok, a kik kofálkodik? Ezt a nyelvet és ezt a tónust nem találjuk-e meg újabbban azokon a helyeken is, a hol se esírkét nem árulnak, se kofák nincsenek? Nem hódít és terjed-e a hang nyersesége és durvasága szinte minden területen: a színpadon, a sajtóban, az irodalomban, a fórumon? Ki tudna erre a kérdésre meggyőződéssel nem-mel válaszolni? És lehet-e ezen szabályrendelettel segíteni? Aligha. Ezen csak a közizlés nemesedése segíthet.

A szabályrendelet, ha szigoruan kezelik, legfőbb csak azt érheti el, hogy a piaczról pusztuljon ki a piaczi nyelv és a kofák ne kofálkodjanak!

Czionisták. Most már kilenczedik nemzetközi kongresszusukat tartják a czionisták, a kiknek a végső czélja Izrael országának föltámasztása. A czionista vagy sionista mozgalom egyike a legérdekesebb történelmi jelenségeknek, sőt példa nélkül való a maga nemében, mert nem volt még rá eset az emberiség történetében, hogy egy egészen megszűnt ország és szétényesztett nemzet a saját föltámasztását megkísérelte volna. Zsidóország sorsa nem hasonlítható se Lengyelország mai állapotához, se ahhoz, a melyben Itália vagy a német birodalom az olasz és a német egység megteremtése előtt voltak. A lengyel, az olasz, a német földön megmaradtak a lengyelek, olaszok, németek, az elnyomatás alatt és a szétdaraboltság idejében is megtartották nyelvüket, kultúrájukat, összetartozásukat tehát egész csomó élő egység és közösség őrizte. A zsidó nemzet azonban, mint nemzet keresztülment az elpusztulásnak minden fázisán, elenyészése teljes és tökéletes, minden földrajzi és kulturális közössége megszűnt, nyelvét is csak az egyetlen megmaradt közösség, a vallás őrizi könyveiben. Külömben tagjai a világ minden részében szétszórvva élnek, nem ismerik, nem értik egymást, azonos eszményeik nincsenek. Az egyetlen energia, a mely a Zsidóország új megteremtését munkálja, nem aktív, hanem *szenevédő* a szó valóságos értelmében. Nem egy vágy vonzza a zsidókat ez ország egyelőre csak tervezett határai közé, hanem kergeti a kényszerűség onnan, a hol gonosz és embertelen módon ma is üldözik őket. A hol egy humanusabb, fölvilágosodottabb, mű-



AZ ELSŐ HÓ.

veltebb szellem lehetővé tette nekik az asszimilációt, a hol tehát *házajuk az ország*, a melynek polgárai, onnan természetesen nem vágyódhatnak egy más országba, a mely nekik, ha csupa hitsorsosuk él is benne, csak idegen lehet, mert a vallás közössége nemzetalkotó közösségnek nagyon is kevés. A czionista mozgalom tehát, ha vezetői között talán olyanok is vannak, a kik másnak terveznek, eredményében nem lehet más, mint egy humanus mozgalom, a mely nem hazát alapít azok számára, a kiknek már van hazájuk, hanem menedéket azoknak, a kiket elfogultság és kegyetlen türelmetlenség hazátalanságba kényszerített.

IRODALOM ÉS MŰVESZET.

A boldogság kis kátéja. Kupcsay Felician, kinek most új novella könyve jelent meg e cím alatt, egészen egyedülálló, sajátos jelenség irodalmunkban, sőt egész szellemi életünkben. Filozofus és művészlelek, a kiből az két elem összeolvad; a művész eméjével filozofus s a filozofus lelkével foglalja gondolatait művészi szimbolmokra. Filozofájának a művész-munkájának egyaránt olyan a színeze, mintha előtte soha senki se csinált volna hasonlót, mintha ő volna az első gondolkodó, a kinek a filozófia alapproblémáit kell megfogni s az első művész, a kinek újonnan kell a maga számára megteremteni a művészi kifejezés eszközeit. Azok az apró-cseprő, de azért a husunkba vágó realitások, melyekkel életünk tele van s a melyek a bölcselkedésnek is, a költői alkításnak is építő anyagát adják, ő rá néve mintha nem is volnának a világon, — ő csak a primitív nagy vonalakat látja mindenben s primitív nagy vonalakkal rajzol mindent. Az élet értelmét keresi, a boldogságot, az igazságot, elmélkedésben, mesélés, szimbolmokkal, — valami különös biblikus áhitatosság, az élet nagy titkai előtt való elfogódottság adja meg az alaphangulatát. A miről beszél, arról az emberiség már évezredek óta elmélkedik és álmodozik, de rajta mintha mindez a sok gondolat teljesen hatástalanul ment volna keresztül, — ő újra gondolja mindezeket a már egyszer átgondolt gondolatokat, mintha ő benne fogantat volna meg először. S meg is tudja nekik adni ezt a szint s éppen ezért, a mit mond, annak nincs sem naiv, sem banális hatása, sőt szuggesztív ereje van. Pedig éppen nem mesterkedik a formával, a mód, a hogy mondanivalóját elmondja, annyira primitív, annyira ment az írói technika minden tanult rafináltságtól, hogy néha szinte dadogásnak tetszik. Szuggesztív ereje onnan van, hogy valamiképp mégis érezzük, hogy ezek a gondolatok, ezek az írói formák az írónak saját tulajdonai, ő belőle magából, a saját egyéniségéből forrottak ki. Itt tetszik ki, hogy íróban az első dolog az egyéniség, hogy a mit mond s a hogyan mondja, az ő legsajátabb személyes ügye legyen, személyiségének kifolyása, — az az író, a ki úgy tud írni, hogy erről meg tudja győzni az olvasót. Ezt éreztük Kupcsay első munkájában, a *Zarathustra műmájja* című elbeszélésben, mely a maga sajátos formátalanságában erősen megkapott, ezt nélkülözti egy azóta megjelent regény-fél-

jében, a mely hatástalanul múlt el rólunk s ezt érezzük most *A boldogság kis kátéja* című novellás könyvén, a melynek hét novellája majd mint ilyen vallomás-szerűen hat. Kupcsay a Tolstoj fajtájából való ember, — elmélyed a maga lelke legmélyeibe, s onnan emeli ki mondanivalóját, az emberi lélek titkai között keresgél, a hol gondolat és érzés összefolyik s a legsötétebb rejtelmek is megoldásra kerülnek. S ő egy gyermek elfogultalanságával jár e mélységek és rejtelmek fölött, szinte féltjük, hogy elmerül bennük, de a gyermek elfogultalanságával is megy el fölöttük. Valami álomszerűség van irásában: mintha nem azt mondaná el, a mit látott és gondolt, hanem a mit megálmodott. A valóság mintegy fátylon át tetszik szemünkbe, körvonalai néha szétfoszolnak, néha éles, de erősen egyszerűsített vonásokkal rajzolódnak ki. Egy novellájában, az *Egy késcsók* címűben gyermekkorú emlékeket mond el; a régi emlékek olyasformán él lelkünkben, mint egy álom, egyes részei pontosan, apró részletességgel, mások nagy vonalakkal, ismét mások elmosódva. Itt tehát összetalálkozik a tárgyalás módja a neki való tárgyalási anyaggal s ez a novella Kupcsay legjobb, leginkább művészi hatású munkája. Kupcsay nem könnyed író, nem is szórakoztató író, de nagyon érdekes írói egyéniség. Meg kell vele barátkozni, hogy érteni és élvezni tudjuk, de érdemes vele megbarátkozni.

A «Budapesti Szemle» januári száma az első, a mely *Gyulai Pál* neve nélkül, *Voinovich Géza* szerkesztése alatt jelen meg, kit mint szerkesztőt az Akadémia megbízásából *Berezovics Albert* és *Beöthy Zsolt* támogatnak munkájában. Ezzel új korszak kezdődik a nagyműtől folyóirat történetében. Csengery Antal alapította, Gyulai Pál emelte, az ő nagy egyéniségének megfelelő tekintélyre, — most az Akadémia két irodalmi vezéremberének közreműködése a fiatal, képzettségéről eddig is szép tanúságot tett szerkesztő vezetése alatt indul új pályájára. Az új szerkesztőség keze alól kikerült első szám *Fraknói Vilmos* tanulmányával kezdődik, mely *Mátyás király* görkőbefogadásáról szól Frigyes császár által. *Heinrich Gusztáv* a német monda-beli Merlinről értekezik. *Takács Sándor* az 1697-iki hegyaljai zendülés történetét írja meg teljesen új levéltári adatok alapján, *Réz Mihály* pedig befejezi Ausztria viszonyáról Magyarországhoz szóló tanulmányát. *Lagerlöf Zelmá* *Legenda a madárfészek* című elbeszélése, *Lévay József* két szép verse, *Kozma Andor* fordításai Moore Tamásból adják a szépirodalmi tartalmat. *Bán Aladár* a Kalevalát s *Vikár Béla* Kalevala-fordítását ismerteti. Új rovat a *Szemle*, melyben szakemberek röviden, tömören szólnak a Nobel-díj idej tudós nyerteséről, *Molnár Géza* pedig *Bartók Béla* II. zenekari suitejét ismerteti. Az *Értesítő* rovat több magyar s egy német könyv bírálatát közli. A *Budapesti Szemle* a Franklin-Társulat adja ki, előfizetési ára félévre 12 korona.

Dukai Takács Judit élete és munkái. *Dukai Takács* Judit bizonyára nem volt még a maga korában sem fontos és nevezetes írói jelenség, költeményei nem eredetiségre, sem tűzre, sem a nyelv szépségére nem tartoznak a múlt század elejének elsőrendű termékeihez. Abban a korban, mikor Kisfaludy Sándor és Csokonai már elmondották legszebb dalukat, az ő műzaja csak visszhang volt, az egykorú német költészetnek s a német

hatás alatt állott magyar költőknek visszhangja. Egy-két olvatag, csinos versen kívül, a mely kedvező érezteti még ma is az akkori Biedermeyer-izlés kecsesen szelvelő szellemét, — nem a költő egyénisége az érdekes benne, hanem a kor, a melynek lelke megszólal benne. S ebben a tekintetben válik érdekessé Dukai Takács Judit alakja: mint a XIX. század eleji literatúra magyar nő típusa s mint egyetlen női alak azoknak oldalán, a kikből a magyar szellemi élet újjáélesztése kiindult. Élete is azt mutatja, hogy dilettáns volt, a kinek az irodalom csak üres órák időtöltése a falusi birtokos nemes asszony sokféle munkája közepett, a melyeknek Dukai Takács Judit példásan felelt meg. Nem azonosította magát az irodalommal, a mint-hogy az akkori szűk körű magyar társadalmi és irodalmi viszonyok között, mikor a legkiválóbb férfi-írók is csak mellékgözlőalkópé áldozhattak az irodalomnak, egy asszonynak körülbelül lehetetlen is lett volna magát azonosítani. Az írónő típusának azonban, melyet a mai élet fejlesztett ki, egyes vonásait, ha még oly halvány és kezdetleges állapotban is, meglátjuk az ő élete pályájában is. Ezt a pályát állítja elének az egykor Malvina néven ismert írónőről kiadott könyvében, Vadász Norbert csorna-premőntrei kanonok. Szeretetteljes melegséggel és gondfájdító őszinte Dukai Takács Judit életrajzi adatait, megrajzolja a korabeli irodalomhoz való viszonyát s kegyeltesen, de jóízű mértékártással jellemzi költészetét. Az életrajz után közli pontos szövegkiadásban a költő összes műveit, a mi közülük maig fennmaradt: verseit, önéletrajzát és egy prózában írt párbeszédet, allegorikus művét. A szép könyv megjelenésére a költőnek emlékszozábrának felléltására indult mozgalom adta meg az alkalmat; czimlapja előtt pedig Dukai Takács Juditnak egy egykorú óbécsei csészéről másolt szines arcképe látható. Nagyon jellemző kis kép, rózsakoszorú keretében, hárfával kezében ábrázolja a költőnőt, gyöngéd, rózsás porcellán-színezésben — nyilván olyan kép, a milyennek ő maga képzelte magát költői álmai közben.

A „Jó Pajtás.” Sebők Zsigmond és Benedek Elek gyermeklapja újv utáni második számában igazolja eddigi gyorsan elterjedt jó hírét és népszerűségét. Egész serege van benne a kiváló írótól származó érdekes és tanulságos közleményeknek: versek Endrődi Sándortól és Radó Antaltól, pompás mese Mikszáth Kálmántól, keleti történet Kálnoki Bedő Bélától, mese és regényfolytatás Benedek Elektől, tanulságos elbeszélés Schöpfstin

Aladártól, szép elbeszélés Rákosi Viktortól. Dörnyögő Dömötört, a mulatságos utazásairól országos hírnévre jutott Maczkót újabb utazásra indítja Sebők Zsigmond. Az egyes közleményeket szép képek élik. Mulattató képsorozat, szerkesztői üzenetek, rejtvenyek egészítik ki a szám tartalmát. A Jó Pajtás-t a Franklin-Társulat adja ki; előfizetési ára negyedrőve 2 korona 50 fillér. Mutatványszámot ingyen küld a kiadóhivatal (Budapest, IV. Egyetem-utca 4).

Mult és jelen. Csudáky Bertalan e cím alatt adta ki könyvében tárcacikkei gyűjteményét. A könyv egyes cikkei tárcacikkei a szó eredeti értelmében; könnyű formájú előadás különböző körökből való ismereteknek, reminiscenciák, ismertetések stb. Sokféle és változatos témák kerülnek itt megbeszélésre a képzőművészet, zene, irodalom, a mai élet köréből, valamennyi egy főgöny, művelt ember könnyed módján előadva, az olvasó különös megterhelése nélkül. Az efféle népszerű formájú ismertetések nálunk meglehetősen ritkák, pedig a közönség érdeklődése mind erősebben fordul a magasabb olvassmányok felé s Csudáky könyve is bizonyára sokaknak fog tanulást szerezni.

Az ókori Egyiptom. Mahler Ede, egyedüli tudósunk, a ki szakszerűen foglalkozik egyiptológiával, az Akadémia könyvtárához vállaltára számára könyvet írt az ókori Egyiptomról. A könyv nem a kutatások eredményesé veti a súlyt, hanem arra, hogy a nagyközönségre megismertesse a régi Egyiptomra vonatkozó kutatások fő-eredményeit. Nyolcz fejezetben szól az országról és lakóiról, az állam szervezetről és a közigazgatásról, a családi életéről, a vallásról s az e vallásban oly fontos halotti szertartásokról, a nyelvről és írásról, a tudományról és irodalomról, a művészetéről, a chronológiáról és történetéről. Szóval ismerteti az egyiptomi élet összes köreit, a mennyire a mai kutatások alapján ismerjük. A tényeket és adatokat világosan, gondos feldolgozásban közli, kissé száraz és élettelen előadásban, de megbízhatóan. Mindenesetre nyeresége művelődésünknek, hogy oly érdekes és fontos tudomány-ágról, mint az egyiptológia, most már magyar könyvből is lehet tájékozást meríteni.

Nagybaczoni Baróc Márton szolgabíró, 48-as honvédszázados özvegye, szül. Molnár Borbála, Mak-szói életének 74-dik esztendejében. — Nemes Urházy Aladárné, szül. Nyilassy Rozália, a máramarosi felsőbb leányiskola nyug. tanítóje, Újházy Aladár 48-as honvédszázados özvegye, Gyulafehérvárt 80 éves korában. — Özv. Bozsenik Györgyné, szül. Fritsch Antonia 80 éves korában Lugoson. — Özv. Barakovich Antalné, szül. Arleth Rozália Nagy-szentszékén, 80 éves korában. — Kép SAROLTA

Új könyvek: A boldogság kis kútja. Elbeszélések, írta Kupcsay Felicianus. Budapest, Singer és Wolfner. Dukai Takács Judit élete és munkái. Közi Vadász Norbert. Budapest, Franklin-társulat; ára 3 korona.

Mult és jelen. Kulturtörténeti rajzok, írta Csudáky Bertalan. Budapest, Athenaeum; ára 4 kor. Ókori Egyiptom. Irta Mahler Ede. Budapest, Magyar Tudományos Akadémia kiadása.

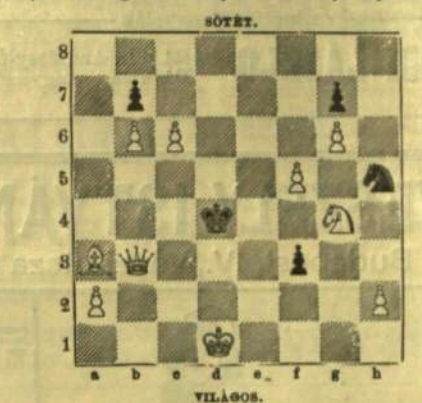
HALÁLOZÁSOK.

Eltunytak a közelebbi napokban: FEKETE JÓZSEF 48-as honvédtizedes 83 éves korában Győrben. — DEZSŐFFY BÉLA földbirtokos, Pest megye törvényhatósági bizottsági tagja Szentmártonkúttán 73 éves korában. — GUGONESZKY ÁGOSTON pénzügyi tanácsos Budapest 58 éves korában. — RADISTYÁNI KIRÁLY GYULA, Debreczen város gazdasági tanácsosa, református egyházi presbiter Debreczenben 52 éves korában. — MÜLLNER FRIGYES, Kassa városi nyug. tanár 64 éves korában Debreczenben. — KOZÁR FERENCZ piarista tanár Budapest 50 éves korában. — Dr. SIMONKAY LAJOS nyug. főgimnáziumi tanár, egyetem magántanár, kiváló botanikus Budapest 60 éves korában. — MIHÁLYI IMRE CSEZÁR szent ferenczrendi szerzetes, kiemelt gimnáziumi tanár, a mátraverebélyi és szentkúti kegyhely őre és lelkesítője 66 éves korában Budapest. — NYÁRÁDY DÉNES nyug. polgári iskolai tanár Besztercen 62 éves korában. — PIRNÖR JÁNOS magánzó Budapest 65 éves korában. — JANIK FERENCZ, a budapesti ügyvédek nesztora 87 éves korában Budapest. — SEIDL JENŐ, az Országos Központi Hitelösszevetkezeti főtisztviselője Budapest 31 éves korában. — KAZINCZI KAZINCZY ARTUR Budapest 30 éves korában. — VÁGNER JÓZSEF PÉRELYKUTY ELŐD posta- és táviró-számlélenőr Kassán 49 éves korában. — Nemesvidi Kiss LÓRÁND os. és kir. méneskari főhadnagy Budapest 28 éves korában. — MITTERDORFER LAJOS, a Ganz és társa vasöntő és gépgyár r.-t. igazgatója Budapest 58 éves korában. — Id. CANNER VILMOS gyógyszerész Szolnokon 39 éves korában. — BÁCSEKI JAKAB, 86-dik évében Szarvason. — SZŐKE ANTAL Nagyküküllővármegye szőlő-oltvány kezelője 42 éves korában Medgyesen.

Nagybaczoni Baróc Márton szolgabíró, 48-as honvédszázados özvegye, szül. Molnár Borbála, Mak-szói életének 74-dik esztendejében. — Nemes Urházy Aladárné, szül. Nyilassy Rozália, a máramarosi felsőbb leányiskola nyug. tanítóje, Újházy Aladár 48-as honvédszázados özvegye, Gyulafehérvárt 80 éves korában. — Özv. Bozsenik Györgyné, szül. Fritsch Antonia 80 éves korában Lugoson. — Özv. Barakovich Antalné, szül. Arleth Rozália Nagy-szentszékén, 80 éves korában. — Kép SAROLTA

SAKKJÁTEK.

2674. számú feladvány H. M. Huse-től.
(A «Stratégia» versenyt a II. díjat nyerte.)



Világos indúl és a harmadik lépésre mattot ad.

A 2656. sz. feladvány megfejtése Gawrilow Antaltól.
Világos. Sötét. Világos. a. Sötét.
1. Kh8-g8 ... f7-f6(a, b, c), 1. ... f7-f5
d, e, f) 2. Bg7-g6 ↑ matt.
2. Bg7-c7 ↑ matt.

A 2657. sz. feladvány megfejtése Marin V.-től.
1. Hc6-e7 ... c7-c5(a, b, c) 1. ... Hf8-g6
2. Vb5-e8 ... t. sz. 2. Vb5-f5 ... e6-f5
3. He7-d5 ↑ matt. 3. He7-d5 ↑ matt.

A 2658. sz. feladvány megfejtése Schuster Zsigmondtól.
1. Fg5-e3 ... Fd8-f6(a, b, c) 1. ... Ke5-f6
2. d2-d4 ↑ matt. 2. Fe3-d4 ↑ matt.

Helyesen fejtették meg: Merényi Lajos. — Geisz József és Stark Vilmos. — A «Budapesti Sakk-kör» — A «Budapesti III. ker. Sakk-kör» — Ladányi Antal. — Wyszegrod Pál. — Beer Mór. (Budapest). — Németh Péter (Csenger). — Kintsig Róbert (Fakert). — Málter Nándor (Szombathely). — Hoffmann Antal (Léptér). — Szabó János (Bakony-Szentlászló). — A «Győri Sakk-kör». — Székely Jenő. — Mészay József (Győr). — A «Zborói Társaság». — A «Kálóczi Katolikus-kör» — Vécserős Miklós (Zirc). — Ifj. Hubay Bertalan (Budaörs). — A «Duna-vidéki Egyenlőségi kör» (Dunaörs). — Barona Mihály (Biharudvari). — Csolnoki István (Hajdúhadház). — A «Leibnicz Gasztrologiai Kaszárna» (Leibicz). — Lustyik János és Székely János (Alberti-Iszta). — Csengeri Károly (Csenger). — Király Mihály (Zenta). — Kunz Rezső (Temesváros).

Szerkesztői üzenetek.

Könyvek. A szerelom. Ha a versék alá rendezett költeményes könyvben nem lesznek ezeknél jobb versek, akkor bizony kötetem nem sok sikerre számíthat. Azt mindenesetre ajánljuk, hogy valakivel kijavíttassa a helyesírást, mert pl. a tájant nem írják tálynak, nem úgy írjuk, hogy hál, hanem hull.

Dalok. A cigányos. Ha a versek csak valamennyire is jók volna, a volna köztük közülhet, szivesen teljesítenék kérdést. De bizony versei egyike sem éri el a mi színvonalunkat.

Balmazújvárosi tájkép stb. Fáradsan a földön vándorognak, holott versnek szállni kell a magasba. Egyáltalán nem mutatják a költői kifejezés módjai feletti uralkodást.

Annuska. Kicsi dolgot nagy szavakkal, szóközi hangon mond el: ez az, a mit dagálnak nevezünk.

KÉPTALÁNY.



Az 50-ik számban megjelent képtalány megfejtés: Aligazgató.

Felolós szerkesztő: Hoitsy Pál. Szerkesztési iroda: Budapest, IV., Reáltanoda-n. 5. Kiadóhivatal: Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

HENNEBERG-SELYEM csak követlenül! Fekete, fehér és színes K 1.35-től m.-ként bluzok és ruhák számára, bérn. és már elvámolvá a házhoz szállítva. Dús mintakuldemény bérn. Henneberg selyemgyáros, Zürich.

A Bőr- és Lithion-tartalmú vasmentes gyógyforrás **Salvator** kitűnő sikerrel használtatik vesebajoknál, a húgyhólyag bántalmánál és köszvénynél, a cukorbetegségnek, az emésztési és légzési zavart hurutjainál. **Húgyhajtó hatású!** Vasmentes! Könnyen emészthető! Teljesen tisztá! Kapható drágyvízkereskedésekben vagy a Sanyo-Lipóci Salvatorforrás-Vállalatnál Budapest, V. Rudóli-rakpart 8.

Kitűnő! Miczi. Ugye mikor reggel fölébredsz, legelső gondolatod én vagyok. Bírni: Nem édessem! Legelső gondolatom, a Szatruka-Menthol-fogszappan, a mellyel számot naponként kimosom. 3 darabot bérmentve küld: Szatruka gyógyszerész. Mohol.

BRANDT'S használják az egész földkerekségen egyetlen megbízható és bevált magyar gyártmány.

ROZSATEJ kitűnő telet-ápolószer 2 K fiatalos édeságot kölcsönöz a bőrnék. halzsamszappan hozzá 60 f. **OSAN** kitűnő fogápoló szájvíz K 1.76, fogpor 88 f. **TANNINGENE** legjobb hajfestő szer 5 K Hetekig megmarad és nem engedi festékét. Sötétzöldre, barnára és feketére **ANTON J. CERNY, Wien**, levélcím XVIII. Carl Ludwigr. 6. Lerakát I. Maxmillianstr. 9. Raktár: gyógyszerárakban, parfümeriákban stb.

TÖRLEY PEZSGÓ

SVAICZI SELYEM A LEG-SVAICZI SELYEM JOBB. Kérjen mintákat újdonságainkról feketében, fehérben és színesben: Bollenne, Cachemre, Shaantung, Duchesse, Crépe de China, Götéle, Mossaline, Mousseline 120 cm. széles, méterenként K 1.20 és felebb. Bázony és plusz ruháknak és bluzáknak stb. ugyszintén tűszett bluzok és ruhák batizban, szövetben, vászonban és se-lyemben. Csak szavatoltan szolid selyemszöveteket árul-tunk követlen a magyarszéknek bérmentve és már elvámolvá. **SCHWEIZER & Co., LUZERN U 23 (Svatez.)** Selyemszövet kivétel. — Királyi udv. szállító.

SZŐLŐOLTVÁNY, szőlővesszőről és berről nagy ingyen és bérmentve küldöm meg képos árjegyzékemet a ki címét tudatja. Ézen könyvet még az is kéri, a ki rendelni nem akar, mert ebből megtudhatja a szőlőtelepítést e mellett sok szőlőkép van benne. Szőlőoltványokról és más egyéb európai és amerikai sima és gyökerekes vesszőkből, a világhírű DeLa-waré-ból állandón több millió készlet eladó, olesó ár mellett. Több ezer elismerőlevél, közte több hercegi és grófi uradalmól. Cím: **SZÜCS SÁNDOR FIA** szőlőtelepítő Biharódszeg.

Steckenpferd-Liliomtejszappan legenyhebb szappan :: a bőr részére ::

SANITAS SZOBAGÖZFÜRDŐ hozasson tölem azonnal **8 napi próbára** aki csúsz, köszvény, ischias bántalmái ellen már mindent próbált eredménytelenül. Kapható havi részlettelrészletre. Ismertető könyv ingyen és bérmentve. — **FÖRSTNER ALADÁR**, Budapest, xxx VII 17. Alsóerdősor 30. szám. xxx

Hirdetések felvételnek Blockner I. hirdető-irodájában, Budapest, Sütő-u. 6.

Technikum Mittweida Igazgató: A. Kolst, tanár. 19073 (Szász királyság.) Magasabb technikai tanítást elektro- és gép-szerműködés, technikum és művezetési képzés. Gazdagon felszerelt elektroch. és gépészeti laboratorimok Gyári tanul-mányok 3610 hallgató a 98. lakóhelyen. Program és díjazás a titkárság által.

Telt kebel elérésére. Szép kebel szerze-si, ma már nem ké-pez titkot a bőly-világ előtt, a móta a «Pillules Or-tentatos» (ke-leti labdacok) csodálatos ha-tása ismeretes. Ezek a pillulák valóban azon tulaj-donsággal bírnak, hogy a kebel kifejlesztik, megszilárdítják és újalakítják, ép úgy a nyak és vállcsontok üregét megszilárdítják az által, hogy a kebelnek keves-bőltséget kölcsönöznek a nélkül, hogy a derék kibővítenék. A keleti pillulák főleg keleti nő-vénykivonatokból készülnek s az ártalmas arzénolt teljesen mente-sek. Hatását nem szabad hason-lóztatni más külső vagy belső hasz-nálatra szolgáló szerrel összeté-vesztve. Egy több mint 20 évi eredmény a Pillules Orienta-les hírnevét megerősítette annyira, hogy úgy a fiatal leányok, mint az asszonyok az egyedüli kebelre legyen szert. Könyv és diskrét kezelés, tartós eredmény már 2 havi használat után. Egy üvegcse használati utasítással 6.45 kor. utánvéttel 0.75 kor. Fő-raktár Budapest Török József VI., Király-utca 12. Prágában Fr. Witte & Co. Wassergrasse 19.

Soványosság. Szép, telt testidomokat, jónyörü kebel nyehet a törvényileg védett, «BÜSTERIA» erüporank ál-tal, arany éremmel kitün-tette: Párisban 1900, Ham-burgban 1901, Berlinben 1905. Hús-6-hat alatt egész 30 fontig. Szigorúan szolid, nem ámit-as, Számos köszönetnyilvá-nítás. Doboz használati utasítással 2.75 K. A pénz postautal-ványon beküldése, vagy utánvé-tel, beleértve porát is. Hygie-nische Institut Dr. Franz Steiner & Co., Berlin 57., Königsgrünerstr. 66. Leraat Magyarországra: Török J., gyógyszerár Budapest, VI., Király-utca 12. szám.

Világot uráló két olvált szifattalan fogalom női szépség és a **Leichner-féle arcz-puder** a legjobb és legártalmatlanabb arczpuder, az arcznak üde, rózsaszínű és friss, fiatalos színt ad, nem vehető észre azon, a ki használja. Használati híres jelölés: **Leichner-féle arcz-puder** Leichner B. rmeinpuderje M. 3 és 1.50. A pas-sia-puderje M. 4. Min-dig csak Leichner-féle pudert kérjünk Kapható szert dobozokban minden illatszertárolásban és a gyárban: Leichner L. Berlin S.W. Schützenstrasse 31.

Feketere fest * Hófehérre tisztít hetenként sok 100 ruhát. naponta átlag 20.000 callett. kő-előt. **Ruhák vegyileg tisztítottak HALTENBERGER ruhafestőgyárában** KASSA. — Alapítási év: 1810.

DALLOFF TEA Dr. Dalloff párisi orvosolt, kövérsg ellen. Törv. véd. Felmillió csomag forgalom csak Párisban. **A Dalloff Tea a legbiztosabb és legártalmatlanabb szer a kövérsg ellen.** **A hűlygek természetét károsnáva és elegánsáá változtatja. Az arukat megszabadítja a terhes kövérsgtől.** **A kövérsg nemcsak kollektív, hanem idő-jött oregit is. Hogy mindig fiatalok és karosny legyessünk, igyunk naponta 1-2 csésze DALLOFF TEAT. Ez egy tiszta növénygyógymód - vértisztítólag hat. Ara csomagonként 6 kor. Övekodjunk utánzóktól. Kapható minden gyógytárban. Filerakt Magyar- Török József Budapest, VI., ország részére: Budapest, VI., Király u. 12.**

Ha fáj a feje ne tévovázzék, hanem használjon azonnal **Beretvás pastillát** mely 10 perc alatt a legmakacsabb migránt és fejfájást elmulasztja. — **Ára 1 korona 20 fillér.** — Kapható minden gyógyszerárban. Készíti Beretvás Tamás gyógyszerész Kispesten. * * * * * Orvosok által ajánlvá. — Három dobozál ingyen postai szállítással.

Kérjen mindenütt Attila - cipőt! **TATRALOMNICZ** a legmodernebb téli sportcipő. Ideális új bőrpálya. Külön rodli és skeleton-pálya. Elsőrangú ellátás. A Palota-szállóban minden modern kényelem. Képz-futás, vill. világítás. Lift. Elő- és utódényben kedvezm. árak. Prospektus.

REKORD
kézitáska



Legjobb minta. Erős zörgő, angol saffian- vagy keeske-bőrrel minden színben 18 cm magas, 21 cm széles, selyem béléssel, belül tolettől 11 koronáért kapható a készítőnél

CSÁNGÓ bőrdíszműves, Bpest, Múzeum-körút 3.
Péncs, szivar- és bankó-tárcák nagy választékban. Vidékre a pénz előleges bekládása mellett portómentes.

Fontos minden háztartásban!
Hygienikus szobaürszék.




A Keleti-féle szagtalan, pneumatikusan zárt szobadalmazott zárt szobaürszék a legjobb és legolcsóbb e téren! — Föl nem tűnő alak! Kétféle színdíszítés! További nagyraktárt tartok!

Betegítő kocsik és székek szoba- és utcai használatra. Ágyasztalok fekvő betegek részére, mint étkező és íróasztal használatra; bidet-k minden alakban, fűthető irrigátorok, hot 24 óráig; Thermos-palackok, melyek a hideg folyadékokat hidegen, a melegét melegben 8—10 óráig tartják, a nátkül, fogfájásnak vagy jégbe tenni. — Házi gyógyszerárak, mentőszekrények, légpárnák, forrólevegőszekrények reumatizmus, izületi lob stb. ellen.

UJ! Gőzfürdő a lakásban! Ot perex alatt kész gőzfürdő! Nagyon jutányos! **UJ!**

Villamos gyógykészülékek a legelőkeltebb kivitelben. Legbiztosabb szerek mindennemű ideggyógyászatban, neurasthenia, reumatizmusban stb. — kimerítő árjegyzéket küld ingyen és bérmentesen.

KELETI J. Hygienikus különlegességek gyára Budapest, IV., Koronaherceg-u. 17.

BLUZOK *princesse* **RUHÁK**
costum és ponyvolák

FALUDI LÁSZLO Bpest, VI., Andrássy-út 48. **Divatlap ingyen!!**

WESZELY ISTVÁN
Budapest, IV., Váci-utca 9.



Les, Alexander', 'Mars', 'Hercules' stb. koresolyák.
Rohonczy „Columbus“-koresolya főraktára.

Jég Hockey, Rodol, Flexible-Flyer, Bohleigh, Tobbogan, Skeleton. — Ho- és jég sport-sapkák, keztük, Sweaterok, hőczipók stb. legújabb minőségben. — Arjegyzék bérmentesen küldetik.

ANYÁK FIGYELMÉBE!!

A gyermekek elismert legkiválóbb tápszerre az elválasztás időszakától kezdve már könnyű emésztetőségénél fogva is a

Phosphatine Falières.

A fogzást megkönnyíti és biztosítja a csontrendszer fejlődését



„Kapható minden gyógyszerárban.“
Egy nagy doboz (elegendő 3 hétre) ára 3 K 80 f.
Főraktár: Zoltán Béla gyógyszerháza Bpest, V., Szabadság-tér (Nagykorona-u. sarok). — Érdeklődőknek „Ismeretőfüzet“ díjlanul.

PETROLNERUDA
kitűző hajvíz



NERUDA FÉLE
Piperez Borzaló
KÉSZÍTŐ: **NERUDA NANDOR**
BUDAPEST IV. KISSZABADSAG UTCA 17. LEGJOBB HAZISZER

1 üveg ára 1 korona 50 fillér.

A 16-os Browning serétes automata ismétlő fegyver megjelent és belőtt példányok gyári áron legjobban nálam szerezhetők be.

Vadászfegyverek
legjobb gyártmányok u. m.:
Nowotny I. Prága, Holland & Holland, Purdey Scot stb.

Sport és utazási cikkek
rendkívül nagy választékban, a megszokott szolid árak mellett, legjobban beszerezhetők

HUZELLA M. céznel Budapest, IV., Váci-utca 28. Legújabb árjegyzék ingyen és bérmentve.

LOHR MÁRIA
Ez előtt **KRONFUSZ**

Csipke-, vegyszertári tisztító és festészet
intézet. Gyár: VIII., Baross-utca 85.
Fióküzletek: IV., Eszk-út 6. VI., Andrássy-út 16. VIII., József-körút 2. IX., Calvin-tér 9. V., Harmad-utca 3. VI., Teréz-körút 39.

Budapesti Takarékpénztár és Országos Zalogkölcson R.-T.
Irodái VI., Andrássy-út 5. (saját házában).

Belfizetett részvénytőke: 10 millió korona. Elfogad betéteket, leszámított váltókat és előleget nyújt ériképpapíroknak. M. kir. szab. oszt.-sorsjuttatás felárulási helye: VI. ker., Andrássy-út 5. Kézizalag-üzlet: IV. ker., Károly-körút 18. IV., Ferenciek-térsé 4. sz. (Irányi-utca sarok), VII., Király-utca 57. VIII., József-körút 2. VIII., Utó-út 8. sz.

DÁVID KÁROLY ÉS FIA
doboz-, papír- és szab. fémkapocs-gyára

Budapesten, I., Mészáros-utca 58.sz.
Telefonszám 41—48. Sürgőnyezim: Cartonage.
Gőzerőre berendezve.

A magyar kir. dohányjövődék szállítója.
Napi gyártás 150,000 doboz

BUTOR
izléses és szolid kivitelben, teljes lakberendezések készpénz vagy részlete kapható

SÁRKÁNY I. butoriparcsnál, Budapest, VII., Erzsébet-körút 26. sz. műhely és raktár.

valamint Humar, Languszt, Scamp stb. szállít

Weinberger = Vilmos =
Budapest, V., Deák Ferenc-tér, Halcsarnok. Telefon 91—85. Vidéki megrendelések pontosan eszközöltek.

Párisi világlátlítás 1900: Grand Prix.
Kwizda Restitution-Fluidja.

Mosóvíz lovak számára, egy üveg ára K 2.80. — Udvári verseny istállóban több mint 40 éve használatban; nagy fadaralmak után újra erősíti az inak merev-égét megszűnési és a lovat trainingben kiváló képességűvé teszi.

Kwizda Restitution-Fluidja szőgy. cizme és csomagolás védte. Csak az itt látható védjeggyel valódi. Kapható minden gyógyszerárban és drogeriában. — Képes árjegyzékek ingyen és bérmentesen.

Fő-raktár: **Török József** gyógyszerháza Budapest, Király-utca 12, Andrássy-út 23.



FÖLDES MARGIT CRÈME
LEGJOBB ARCZSÉPÍTŐ SZER

Fogorvosi- és fogtechnikai műterem Budapest, IV., Károly-körút 26., I. emelet

FOGAK és teljes fog-sorok szájpaddalás nélkül.

Aranyfogkoronák, aranyhidak és mindennemű kauszok fogazatok, melyeket a szájból kivenni nem kell. A gyökerek eltávolítása főlegleges. Tartós porcelán- és arany-tömések. Foghúzás teljes érzéstelenítéssel, 10 évi jóállással. Vidékiek 1 nap alatt kielégítetnek, megvárhatják. — Mérsékelt árak.

Dr. EDELMANN JÓZSEF és MÁRFAI néhai dr. Neufeld D. fogorvos volt techn. assistense. (Lélt.)

BÁLBA Köhögés

menés előtt ha a Salinil-t használja, nem izad át hónaljain ruhája. Így enyke-selyembluza új marad — a nyárra is. A

SALINIL
megfázást, köhögést, láb- és hőmalajzadást és az ezzel járó kellemetlen szagot. — Ára 1-10 kor., próba 80 fillér. Főraktár: Török J. Bpest, Király-utca 12. Postai szétküldés utánvétel mellett.

CSITARY gyógyszerárakból, Berhida (Veszprém-megye).

Nincs kopaszág. Nincs hajhullás. Nincs korpaképződés.



„Ella“ haj- és szakkálnovesztő pomádém rövid használata után. Szigorúan megbizható hatása meglepő. Öreg és fiatal, urak és hölgek hajának, szakkállokak és szemöldöküknek ápolására és növeztetésére csakis „Ella“ pomádém használata. A korpaképződést megelőző, a hajnak gyönyörű fényt és teltséget ad. Számtalan elismerőirat minden világrészről. Kétféle: Páris 1909 díszlevelel, aranyéremmel és díszkereszttel.

Kapható: **Mitzky Kamilla** úrnőnél, Marburg a/D., Goethe-strasse 2/d. Budapest: Török J. and Király-utca és a Keresztművelő A. drogeriájában Rákóczi-út 30. Székhely: csakis utánvétel vagy az ösz-szeg előzetes bekládása ellenében; árak: 1 tégely 2 kor., 3 kor. 50 f., 3 tégely 3 kor., 8 kor. 50 fill.

Kizárólag eredeti, legjobbaknak elismert

„Író angyal“ gramofon gépek és lemezek.

SCHMID NOVÉREK-nél
Budapest, IV., Kigyó-tér 1. sz. (Királyi bérjajlata.)
Választékkéldemények, kedvező lemezszerrel fűvel. Ár- és lemezzjegyzék ingyen és bérmentve.

MI AZ, A MI A LEGKELLEMETLENEBB A VASALÁSNÁL?

Hogy éppen akkor kell kimenni a folyosóra azt kitesztítani, mikor a legjobban van kimelegedve! Hogyha belefúj vagy fújtatót használ, arca s haja tele lesz hamuval. Hogy ezenkívül még a ruháját is könnyen kitéti, hogyha kályhacsövet használ, azt a szél vagy az arra haladók feldöntik s ha már arra kerülne a sor, hogy használatba vegye, újból hozzáláthat annak élesztéséhez. Szóval több időt tölts el a tisztítással, mint magával a vasalással. Tessék meggyőződnie, mindez megszűnik, ha hamurostát használ. Ha Ön eddig 2 napig vasalt, ezentúl egy nap alatt kész lesz. Kapható minden háztartási üzletben, ára 2-80 K. Részletes ismertetőt lev. megkeresésre készséggel küld

MÜLLER HANS Budapest, Aranykér-utca 8. sz.

FERROMANGANIN

Tanárok és orvosok által elsőrangúnak elismerve.

Sápkórosoknak Gyengéknek Idegseknek

Vérszegényeknek Lábbadózoknak Gyenge gyermekeknek.

Erősíti és táplálja a testet. Emeli a testi és szellemi erőt. Fokozza az étvágyat; elősegíti az emésztést. Kellemes ízű. Öreg és fiatal egyaránt szereti.

Ára nagyüvegenként: K 3.50. Kapható gyógyszerárakban Nagyban: Nagykereskedésekben.

Ferromanganin © Budapest VI. Király u. 12

ABCZ-MASSAGE FŐLÖSLEGES!

ORIZOL

„vagy Rizvaj törv. védve.“
Az éretlen rizs TEJNEMÜ nedvéből készített csodás és gyors hatású arcz-szépítő.

Teljesen kisimítja a ráncokat! Egy adag ára 3 K 50 f. Egy drb szappan ára 1 K 50 f.

Főraktár Magyarország részére:
Bpest: Török gyógytár Király-u. Kolozsvárt: Dr. Biró gyógytára.

ALAPITVA 1865.

HECKENAST = GUSZTÁV = ZONGORATERMEI
Bpest, csakis Ginzla-lér 2.
IBACH-ZONGORÁK
Telefon 169.

IBACH-zongorát játszanak és ajánlanak: Backhaus, Dohnányi, Pugnó, Alice Ripper, Sauer, Stefaniy stb.

Rozsnyay Mátyas **chininezukorkája** itélet chiniből.

Többszörösen kitüntetve, 1869-ben a magyar orvosok és természetvizsgálók fúnel vándorgyűlésén 40 arany pályadíjjal jutalmazva.

Láz ellen! Nem keserű!
Legjobb szer láz, váltóláz, malária ellen, különösen gyermekeknek, a kik keserű chinint bevenni nem képesek.

Valódi, 11468 ha minden egyes piros csomagolópapíron Rozsnyay Mátyas nevalárása olvasható. 11366

Rozsnyay Mátyas gyógyszerháza Arad, Szabadság-tér.

Valódi nemes harezai kanári madarak.

Kitűnő és szorgalmasan éneklő hímek darabja 10, 12, 15, 18, 20 és 25 korona, tenyésztőstények darabja 3 és 4 korona. Eős megérkezéért szavatolok! A legmesszebbmenő garancziák. A szállítás, mintán a csomagolás a legelőkeltebbben eszközöltek, a legnagyobb hidegben is történhetik.

NEUMAYR PÁL Zalaegerszegen.

Közüző berendezések. Kötörök. Henger-művek. Válogató-berendezések. Betonkeverők. Homok-mosogépek. Csizológépek és csótormák. Hydraulikus prések.

Különlegességi gépgyár.

Dr. GASPARY & Co.
MARKRANSTADT, Leipzig mellett.
Levelezés minden nyelven.
228. sz. árjegyzék díjmentesen.

Európában

miért tartják mindenütt a

DIANA-SZAPPANT

a szappanok királyának?

1. Mert a Diana-szappan minden tekintetben és minden családban megállja helyét.
2. Mert a Diana-szappan tartalmazza a legdrágább alkotórészeket: tiszta, sűrű epét, mézet és legfinomabb lanolint.
3. Mert úgy a francziák, mint az angolok által el van ismerve a Diana-szappan a legfinomabb és legbájosabb illatu toilette-szappannak.
4. Mert a Diana-szappant urak és hölgyek nemcsak elsőrendű bőrápoló szappannak ismerik, hanem el van ismerve mint a legártalmatlanabb szépítő toilette-szappan.
5. Mert minden gondos anya gyermekeit csak Diana-szappannal mosdatja és fürdeti, tudatában annak, hogy a Diana-szappan epét, mézet és lanolint tartalmaz nagy mennyiségben.
6. Mert csak a Diana-szappanról győződtek meg a hölgyek és urak, hogy az arcra lemossa az összes pattanást és a nedves, izzadt bőrből származó mitesszert.
7. Mert csak a Diana-szappan óvja meg az urakat attól, hogy a carbunculus és furuncululus ne képződjenek egy-két lemosás által.
8. Mert a Diana-szappan és Diana-crém 8 nap alatt lemossa az összes tavaszi szeplőt az arcról és kézről.

Tisztelt uram! Egész meséket beszélnek családomban az Ön Diana-crém és szappanja csodás hatásáról a szeplők és pattanások lemosására. Kérek én is egy Diana-crém és két Diana-szappant. Ha nálam is ugy beválnak, mint a többieké, egy nagy reklámozást csináljak Önnek. A küldeményt várom azonnal, utánvétellel.
London, 1909 január 8.

Üdvözlettel Charles Simmonds.

Tisztelt gyógyszerész ur! Kérek egy Diana-crém és egy Diana-szappant, de csak abban az esetben, ha tavaszi szeplőmet elveszthetem tőle. Bár nőnek arca és keze tele volt nagy sárgás szeplőkkel s tőle hallottam, hogy a Diana-crém és szappantól múlt el. Utánvét mellett várom a szépítőszereket.
Páris, 1909 január 22.

Teljes tisztelettel Louise Riche.

Tisztelt gyógyszerész ur! Kérek sógorom és édes anyám részére három Diana-szappant és egy Diana fehér pudert. Alattól jobban szappant és puder nem létezik a Dianánál. Legalább azt állítja, a ki használja.
Berlin, 1908 december 10.

Tisztelettel H. H.-né, mérnök neje.

- Egy üvegtégely Diana-crém (nappali és éjjeli használatra) 1 kor. 50 f.
Egy üvegtégely Diana-crém (csak éjjeli használatra) 1 kor. 50 f.
Egy nagy darab Diana-szappan 1 kor. 50 f.
Egy nagy doboz Diana-puder szarvasbőrrel együtt (fehér, rózsaszín vagy sárga színben) 1 kor. 50 f.

Kapható egész Európában a gyógyszertárakban, drogériákban és parfümériákban.
Aki nem tudja saját helységében beszerezni, az rendelje meg a központból:

ERÉNYI BÉLA gyógyszerész

Budapest, Károly-körút 5. sz.

(A legkisebb megrendelés is forduló postával utánvétellel eszközöltetik.)



3. SZ. 1910. (57. ÉVFOLYAM.)

SZERKESZTŐ HOITSY PÁL. FŐMUNKATÁRS MIKSZÁTH KÁLMÁN.

BUDAPEST, JANUÁR 16.

Szerkesztési iroda: IV. Reáltanoda-utca 5.
Kiadói hivatal: IV. Egyetem-utca 4.

Egyes szám ára 40 fillér.

Előfizetési feltételek:

Egész évre — 16 korona.
Félévre — 8 korona.
Negyedévre — 4 korona.

A «Világörökös»-vel negyedévenként 80 fillérrel több.

Külföldi előfizetésekre a postailag meg határozott viteldíj is eszolandó.

PETELEI ISTVÁN.

1852—1910.

SZÜK MEDERBEN lefolyt, de mély és tartalmas élet ért véget Petelei István halálával. A míg élt, kerülte a feltűnést, elvonult dolgozó-szobájába magányába, vagy a szovátai erdőbe; beérte az erdélyi vidéki város környezetével, az irodalmi mozgalmakban személyével nem szerepelt. Ezért nem is igen emlegették, csak az írók komolyabb része néha, a mikor legkiválóbb novelláiról esett szó s mikor eszükbe jutottak azok a sajtóságot levegőben élő sajtóságot alakok, a kiket Petelei István örökölt meg, kiemelve a falu és a kisváros szürkeségéből s jelentőséget adva nekik művészetével. S a mint haladt föllette az idő, elvonultsága mind teljesebb lett, mert magányt kedvelő természetén kívül a kényszer, a súlyos betegség is előmozdította.

Régebben mégis többet lehetett hallani róla. Kolozsvárt politikai lapot szerkesztett, izléssel, értelemmel, helyes hírlapírói érzéssel, a kulturális törekvések iránti élénk fogékonysággal. Akkor is inkább dolgozott, mint szerepelt, de a kolozsvári művelődési mozgalmakban ott volt mindenütt, ahol munkájára szükség volt. Az Erdélyi Irodalmi Társaság megalapítására ő adta az indítást s számos más, ma már megvalósult eszme indult ki az ő agyából, vagy lapja hasábjairól. Élete virágjában azonban súlyos és kínos betegség támadta meg, a melyből magához tért ugyan, dolgozni is tudott, de szélesebb körű cselekvésre képtelen lett. Visszavonult Marosvásárhelyre, nyáron Szováta, ott írta finom művét, mely és meleg novelláit, a ki íróvársá ott fölkereste, örömmel fogadta, de maga alig fordult meg az irodalmi körökben. A Petőfi-társaságban sem szerepelt, pedig tagja volt, mintegy öt év előtt pedig jelölni akarták a Kisfaludy-társaságba, de ő maga kérte barátait,



PETELEI ISTVÁN.

hogy erről tegyenek le. Utolsó könyvének, Az élet című két kötetnek megjelenése, 1904 óta alig irt valamit, egy-két elbeszélést a Vasárnapi Ujság-ba; vagy három év óta pedig teljesen elhallgattatta lassankint elharapódzó betegeskedése. Sajnáljuk ezt valamenynyien, a kik sokra tartottuk művészetét; lapunk ismételtén is sürgette munkára s ő szívesen is irt volna, hiszen a «Vasárnapi Ujság»-hoz írói pályájának kezdete óta meleg kötelekék csatolták, de nem birt már dolgozni. S most a halál örökre véget vetett munkásságának és szenvedéseinek is.

Petelei különben sem volt azok közül való, a kik könnyen, bő termékenységgel dolgoznak. Hangjának, tárgyainak köre inkább mély volt, mint széles, munkájában rendkívül gondos volt s élete körülményei sem szorították

arra, hogy minden áron, mennél többet dolgozzon. Témáit — ez novelláin mindig meg látszik — kiérlelte magában s csak arról tudott írni, a mit ily módon magáévá tett.

Azt a környezetet írta meg, a melyben élt s a melyet folyton maga előtt látott. A kis város apró embereit, a kishivatalnokokat, mestereket, inasgyerekeket, boltosokat, hervadozó öreg kisasszonyokat és a falu népét. Ezeknek szűkös, eseménytelen életében különös érdekességeket látott meg: emésztő vágyakat, romboló szenvedélyeket, melyek sokáig aluszak a lelkekben, míg egyszer hirtelen fellobbanva, pusztító munkát végeznek, fures hóbotosságokat, a melyeneket a szoros formák, szűk korlátok közé szorított egyéniség megrekedése alakít ki az embereken, hősies felbuzdulásokat, a melyek apró-cseprő dolgokra pazarlódnak el, de a lelkekben ép úgy visszhangzanak, mintha világra szóló nagy tettekben törtek volna ki. Az ő kicsinyes életét élő emberei úgy készülnek neki egy tűzoltó-versenynek, mintha valami országos nagy dolog volna, egy ábrándkép úgy beléjük évdik, hogy megkeresit vagy meg-aranyoz egy egész életet, egy szerelem örökre eldönt egy-egy sort. Az ő embereinek lelke is úgy van berendezve, hogy mennél jobban le vannak fojtva a belőle előtörő gőzök, annál nagyobb a feszítő erejük. Kevés szóval, halk, fojtott hangon beszélnek, de minden szavuk a lélek legmélyéből, az elemi érzések fészkeiből robban ki.

Legtöbb alakja fölött valami végzettszerű tragikum lebeg; olyan az alkatuk, hogy már eleve el vannak jegyezve a pusztulásnak. Kínosan vergődnek szűkös életük kalitkájában s a szárnyukat török össze, nem a kalitka falait. Ezt megérezzük azonnal, a mint élénk lépnek. Petelei mestere volt annak, hogy alakjait a sorsuknak megfelelő levegőbe helyezze s mindjárt fölkelte azt a hangulatot, a mely a történetre előkészít. Van egy novellája, a mely erre